...ХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ! 41-дэхи жэлээ гарана

...УРЯАД ҮНЭН

...СС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...108 (10476) | 1964 оной майн 8, пятница | Сэн 2 мүнгэн

Н. С. ХРУЩЕВ ОАР ОШОХОЁО МОРДОБО

ЯЛТА, майн 6. (ТАСС). Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын резидент амаль Абдель Насерай уряалаар ОАР-та албанай хэрэгээр айлшалхаяа СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев майн 6-да «Армения» пароходоор мордобо.

Н. С. Хрущевтой хамта ОАР-та ябалсахаяа Азербайджанай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Э. Н. Алиханов, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, СССР-эй Энергетикын ба электрификациин Гүрэнэй үйлэдбэриин комитедэй түрүүлэгшэ П. С. Непорожний, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Гадаадын экономическа холбоо эрхилхэ Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ С. А. Скачков, СССР-эй Оборонын министрэй нэгэдэхи орлогшо А. А. Гречко, «Правда» газетын главна редактор П. А. Сатюков, «Известия» газетын главна редактор А. И. Аджубей гэгшэд ошобод.

Мүн ОАР-һаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд Мохамед Мурад Галеб мордолсоо.

КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидат, Украинын КП-гай ЦК-гай нэгэдэхи секретарь П. Е. Шелест, Украинын ССР-эй Верховно Соведэй президиумэй түрүүлэгшэ Д. С. Коротченко, республикын Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ И. П. Казанец, УССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр Л. Ф. Паламарчук, Крымэй областиин хүтэлбэрилхы партийна болон советскэ хүтэлбэрилэгшэд, городой ажалшад, Крымэй амаралтын газарнуудта амаржа байһан хүнүүд Ялтын портдо Н. С. Хрущевые үдэшэбэ.

...ХА ДҮҮГЭЙ, ҺАНАЛАА НЭГЭДЭЛГЫН ХАНИ БАРИСААН

СОВЕТ-АЛЖИРАЙ ХАМТЫН КОММЮНИКЕ

...ай Арадай Демократическа Респуб-
...резидент Ахмед Бен Беллын гүрэн
...рэгээр айлшалһан ушар, СССР-эй
...эй хүтэлбэрилхы ажал ябуулагша-
...ндо һанамжануудаа халан абалса-
...л совет болон алжир арадуудай
...хани ёһоной харилсаа холбоо,
...й харилсаануудые улам саашa-
...өөхэ хэрэгтэ, бүхы дэлхэй дээрэ
...дал бэхижүүлхэ хэрэгтэ шухала
...н болоо. Энээн тухай совет-алжи-
...н коммюнике соо хэлэгдэнэ. Энэ
...едэ КПСС-эй Центральна Комите-
...дэхи секретарь, СССР-эй Министр-
...Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев,
...президент, Национальна сүлөө-
...фронт гэжэ партиин генеральна
...Бен Белла гараа табиһан байна.
...ент Ахмед Бен Белла СССР-эй
...Соведэй Президиумэй, Советскэ
...ельствын уралаар СССР-тэ айлша-
...хамтын коммюнике соо заагдана.
...Бен Белла нүхэр Н. С. Хрущевтой
..., хөөрэлдэһэн байна. КПСС-эй
...на Комитедэй, Советскэ правитель-
...болон бүхы совет арадай үмэнэһөө
...ущев ФНО партиин генеральна сек-
...хани барисаата Алжирай прези-
...он Алжирай бусад айлшадай ерэ-
...үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, бэеэ
...байдалаа дайлан абаһан, хүгжэл-
...алис зам шэлэн олоһон баатарлиг
...адта совет хүнүүдэй аха дүүгэй
...архажа байһыень мэдүүлээ. СССР-
...ар ерэхыень уриһанайнь түлөө,
...ень, Алжирай бусад нүхэдые ха-
...унаар угтаһанайнь түлөө Ахмед
...ла үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан

...сэхэ, хани халуун оршон байдалда
...уулзалганууд, хэлсээнүүдэй үедэ
...АНДР-эй хоорондохи хани ёһоной
...нуудые, харилсаа холбооe улам
...нь хүгжөөхэ, бэхижүүлхэ асуудал-
..., тэрэшэлэн хоёр оронуудые һонир-
...байһан уласхоорондын шухалын
...асуудалнуудаар дэлгэрэнгы ехэ
...н болоо. Москвада болоһон хөө-
...уулзалганyудта КПСС-эй ЦК-гай
...умэй гэшүүн, СССР-эй Верховно Со-
...резидиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Бреж-
...СС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүд,
...Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэг-
...эдэхи орлогшонор А. Н. Косыгин,
...икоян, КПСС-эй ЦК-гай Президиу-
...үүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь
...одгорный, КПСС-эй ЦК-гай секре-
...Н. Пономарев, СССР-эй Гадаадын
...дэй министр А. А. Громыко, Совет-
...һаа АНДР-тэ байдаг элшэн сайд
...егов мүн лэ хабаадалсаа.
...рай айлшанай Ленинград, Узбеки-

стан, Украина ошоһон тухай, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат, Узбекистанай КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Ш. Р. Рашидов, КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидат, Украинын КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь П. Е. Шелест гэгшэдтэй, эдэ союзна республикануудай бусад хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзаһан тухай коммюнике соо мүн лэ хэлэгдэнэ.

Удаан саг соо болоһон үнэн сэдьхэлэй хэлсээнэй үедэ Н. С. Хрущев, Ахмед Бен Белла СССР болон АНДР-эй экономическа, социальна хүгжэлтэ тухай бэе бэедээ мэдээсээд, ерээдүйн сагта бэелүүлэгдэхэ түсэбүүд тухай хөөрэлдэһэн байна. Оронойнгоо бодото эрхэ байдалда харюусамаар Алжирта хэгдэһэн революционно шэнэдхэн хубилгалгын дүй дүршэл хадаа колониальна дарлалтаһаа сүлөөрһэн оронуудай политическэ, экономическа талаараа хүсэдөөр бэеэ даанхай байдалтай болохын түлөө тэмсэлдэнь, дэлхэйн революционно саашанхи хүгжэлтын хэрэгтэ горитой хубита мүн болоно гэжэ хамтын коммюнике соо тэмдэглэгдэнэ.

Советскэ Союзай Коммунис партиин хүтэлбэри доро ябажа коммунизм байгуулха хэрэгтээ совет арадай түйлаһан горитой ехэ амжалтанууд тухай АНДР-эй президент тон ехээр һайхашаан хэлээ. Энэ хадаа ороноо социалис ёһоор шэнэдхэн хубилгаха тушаа агууехэ Ленинэй зааһан замай зүб байһанайнь эли тодо гэршэ мүн.

Алжирай айлшад КПСС-эй Программа соо табигдаһан асари ехэ уг зорилгонуудые амаршалаа, тиигээд Совет гүрэнэй демократизм, мүн экономическа, эрдэм наукын, соёл культурын, социальна талаар түйлагдаһан агууехэ амжалтанууд бидэндэ гүнзэгы ехэ омог баяр түрүүлээ гэжэ тэмдэглээ.

СССР АНДР хоёрой хоорондо байгуулагдаһан экономическа, техническэ харилсаа холбооной бүхы асуудалнуудаар хоёр таланууд һанамжаяа халан абалсаа. Алжирай социалис экономикые хүгжөөхэ, тэрэнэй бэеэ даанхай байдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ Алжирта Советскэ Союзай үзүүлдэг аха дүүгэй туһаламжын удха шанарые хөөрэлдөөнүүдэй үедэ Алжирай тала тэмдэглээ.

Хоёр оронуудай хоорондо экономическа, техническэ талаар байгуулагдаһан хани ёһоной харилсаа холбоон улам бүри үргэдэнэ, олон талаар ябуулагдана гэжэ хоёр таланууд ехэ хангалтатайгаар тэмдэглэһэн байна. СССР ба АНДР-эй хоорондо хэгдэдэг худалдаа наймаан улам саашадаа хүгжөө гэжэ хангалтатайгаар тэмдэглэгдээ.

Президентын ба Алжирай правительствын дура хүсэлэниие хангаха зорилгоор Советскэ правительство хадаа техническэ туһаламжа үзүүлхэ, жэлдээ 300—350 мянган тонно прокат үйлэдбэрилхэ хүсэтэй металлургиин завод барихын тулада удаан болзорой зээлиин мүнгэ үгэхэ гэжэ зүбшөөгөө. Энэ завод рудагай, коксын, шэрэмэй, буладай болон прокадай агломерат үйлэдбэрилхэ, тэрэшэлэн коксын үйлэдбэриин үндэһэ һуури дээрэ химическэ продуктнуудые, тэрэ тоодо аммониин сульфат үйлэдбэрилхэ аргатай байха.

Национальна кадрнуудые бэлдэхэдэнь аха дүү Алжирта туһаламжа үзүүлэгдэхэ байна.

Мүнөө үеын уласхоорондын байдалай талаар болоһон хөөрэлдөөнүүдэй үедэ хоёр таланууд хэдэн олон асуудалнуудаар нэгэн адли үзэл бодолтой байһанаа тэмдэглээ гээд коммюнике соо хэлэгдэнэ. Дэлхэйн дайнай аюулда эсэргүүгээр, колониализм ба империализмда эсэргүүгээр, бүхы арадуудай амгалан тайбан байдалай түлөө, социальна дэбжэлтын, эрхэ сүлөөгэй ба национальна талараа бэеэ даанхай байдалай түлөө хэдэг тэмсэлээ үргэлжэлүүлхээр эрид шиидэнги байһанаа хоёр таланууд мэдүүлээ. Социальна элдэб байгуулалтатай гүрэнүүдэй эбэй ёһоор зэргэ оршон байха политикые хэлбэришэгүйгөөр баримталдаг байһанаа совет болон алжир таланууд онсолон тэмдэглээ.

Элдэб бүлэглэлнүүдтэ хабаадалсахагүй гэһэн Алжирай Арадай Демократическа Республикын ябуулдаг зүб политикые, Африкада, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ шэглүүлжэ республикын правительствын, президент Бен Беллын өөрынь гаргадаг хүсэлэл оролдолгые тон үндэрөөр сэгнэнэбди гэжэ совет тала мэдүүлээ.

Уласхоорондын түгшүүрил һуларуулхын түлөө, уласхоорондын шиидхэгдээгүй асуудалнуудые эбэй ёһоной хэлсээнүүдые хэжэ шиидхэхын түлөө, бүгэдэ ниитын эб найрамдал аршалан хамгаалхын, бэхижүүлхын түлөө Советскэ правительствын, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевой өөрынь ябуулдаг эсэшэ сусашагүй тэмсэлые Алжирай тала бүримүһэн дэмжэнэ.

Уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулха талаар һүүлэй үедэ мэдээжэ дэбжэлтэ түйлагдаа гээд коммюнике соо тэмдэглэгдэнэ. Газарай талаар гарадаг арсалдаанууд болон хилэ тухай асуудалнуудые шиидхэхэдээ гүрэнүүдэй хүсэ хэрэглэхэһээ арсаха тушаа уласхоорондын хэлсээ баталха тухай Советскэ правительствын оруулһан дурадхалые бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлхын түлөө хоёр таланууд тэмсэхэ байна. Атомгүй нютаг зононуудые байгуулха гээшэ ехэ удха шанартай гэжэ хэлсээнэй үедэ мэдэрэгдээ. Энээнтэй дашарамдуулан, Африкые ядерна буу зэбсэггүй нютаг зоно гэжэ соносхохо тухай ООН-ой Генеральна Ассамблейн абаһан резолюци, Африкын нэгэдэлэй организациин шиидхэбэри мүнөө үедэ һайн жэшээ болоҗо үгэнэ. Германиин эбэй договор баталха, энээнэй үндэһэ һуури дээрэ Баруун Берлиндэхи байлал гуримшуулха тухай асуудалые түргөөр шиидхэхэ шухала гэжэ хоёр таланууд мэдүүлээ.

Буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ, гүйсэдөөр хуряаха тухай хэлсээ баталха гээшэ дэлхэй дээрэ бата бэхи, найдамтай эб найрамдалай түлөө тэмсэхэдэнь гүрэнүүдэй баримталдаг шухалын шухала зорилго байгаа, байһааршье гэжэ хамтын коммюнике соо онсолон тэмдэглэгдэнэ. Мүнөө үеын шата дээрэ национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй асуудалнуудые хоёр таланууд алишье талаһаань хаража үзөө гээд тэрээн соонь мүн лэ заагдана. Өөрынгөө национальна эрхэ сүлөөгэй түлөө, бэеэ даанхай байдалай ба социальна дэбжэлтын түлөө алжир арадай хэһэн баатарлиг тэмсэлэй дэлхэйн национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ элитэ ехэ удха шанартай байһые үндэрөөр сэгнээд, совет тала АНДР-эй президент, ФНО партиин генеральна секретарь, алжир арадай мэдээжэ толгойлогшо Ахмед Бен Беллын өөрынь дүүргэһэн онсо ехэ үүргые тэмдэглээ. Ахмед Бен Беллын нэрэ хадаа колониализм ба империализмда эсэргүүгээр, сүлөөтэ Алжирай Арадай Демократическа Республикын бэеэ даанхай байдал бэхижүүлхын түлөө ябуулдаг Алжирай арадай тэмсэлтэй таһаршагүй нягта холбоотой юм.

Колониализм ба империализмда эсэргүүгээр, национальна талараа сүлөөрхын түлөө, бэеэ даанхай байдалай ба социальна дэбжэлтын түлөө баатарлигаар тэмсэжэ байһан Африкын, Азиин болон Латиин Америкын арадуудтай һаналаа нэгэдүүлжэ байһанаа Советскэ Союз, АНДР мэдүүлнэ. Социализм байгуулха замда жагсаһан, өөрынгөө эрхэ сүлөө ба национальна бэеэ даанхай байдалаа аршалан хамгаалжа байһан Кубын баатарлиг арадые хоёр таланууд бүрин шиидэнгеэр дэмжэнэ гээд коммюнике соо хэлэгдэнэ. Кубын Республикын бэеэ даанхай байдал эбдэхэ гэһэн империалистнуудай али бүхы һэдэлгэнүүдые тэдэнэр эрид буруушаана.

Куба тушаа хэгдэдэг заналтанууд, тэрэнэй бэеэ даанхай байдал эбдэлгые үргэлжэлүүлһэн ушар, Кубын агаарай дайда руу нэбтэрэн оролго хадаа Кубада эсэргүүгээр аашa гаргаха, добтолхо политика ябуулагшадта нэн түрүүн хосоролгын хойшолонгуудтай байжа болохо тухай Советскэ правительствые толгойлогшо Н. С. Хрущевой хэһэн мэдүүлгые АНДР-эй президент Ахмет Бен Белла анхаралдаа абаа.

Советскэ Союз ба АНДР колониальна дарлалтын, неоколониализмын али бүхы түхэл маягые эрид шууд буруушаана, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе саашадаашье эдэбхитэйгээр дэмжэхээр эрид шиидэнхэй. Африкын арадуудай бата нэгэдэлдэ, дэбжэлтэдэ Аддис-Абебтэ болоһон конференциин шиидхэбэринүүдэй түүхэтэ удха шанарые үндэрөөр сэгнэнэбди гэжэ совет тала мэдүүлээ.

Колониальна бүхы оронууд болон арадуудта бэеэ даанхай байдал олгохо тухай ООН-ой Генеральна Ассамблейн декларациие хойшолуулалтагүйгөөр бэелүүлхэ хэрэг бүхы хүсөөрөө түйлаха шухала гээд, энээн тушаа СССР ба АНДР нэгэн һаналтай. Империализмда, колониализмда, али бүхы түхэл маягтайгаар үзэгдэдэг неоколониализмда эсэргүүсэн, Африкын, Азиин ба Латиин Америкын арадуудай һайн һайхан, шэн габьяата тэмсэлдэнь Советскэ Союзай хүргэдэг туһаламжа болон дэмжэлгые Алжирай Арадай Демократическа Республикын правительство үндэрөөр сэгнэнэ.

Уласхоорондын байдал саашадань һайжаруулха, колониализмые усадхаха, бүгэдэ ниитын эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ нүлөөлхэ зорилго табиһан бүлэглэлнүүдтэ хабаадалсадаггүй оронуудай конференци зарлаха тухай шиидхэбэриие хоёр таланууд дэмжэнэ. Империализмда, колониализмда эсэргүүгээр тэмсэдэг бүхы хүсэнүүдые нягта жагсаалтай болгохо уг зорилготой байгаа һаань, Афро-Азиин оронуудай хоёрдохи конференци зарлалгые дэмжэхэбди гэжэ совет тала мэдүүлээ.

Хоёр талануудые һонирхуулжа байһан партийна асуудалнуудаар Советскэ Союзай Коммунис партиин болон Алжирай Национальна сүлөөрэлгын фронтын партиин хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондо хэлсээн болоо гээд хамтын коммюникегэй түгэсхэлдэ хэлэгдэнэ. КПСС ба ФНО партиин хоорондо аха дүүгэй, һаналаа нэгэдэлгын, хани барисаае саашадань бэхижүүлхэ, хүгжөөхэ гэжэ хоёр талануудай дуратай байһые энэ хэлсээн батадхан харуулаа.

Зохид тааруу сагта хани ёһоной айлшаар Алжирай Арадай Демократическа Республика ерэхыень КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. С. Хрущевые ФНО партиин генеральна секретарь, АНДР-эй президент Ахмед Бен Белла уриһан байна.

Н. С. Хрущев уриһанайнь түлөө баяр баясхалан хүргөөд, Алжир ошохо байһанаа зүбшөөгөө.

(ТАСС).

Бэшүүрэй совхозой 3-дахи отделениин тракторна бригадын механизаторнууд шэниисэ тарилгаяа бултанһаа урид, бүри апрелиин 28-да захалһан юм. Тарилгын хэр зэргээр ябажа байһые совхозой главна агроном С. Петровский, отделениие эрхилэгшэ Н. Афанасьев гэгшэд саг үргэлжэ шалгажа байдаг заншалтай. Трактористнууд В. Селиванов, Г. Перелыгин, И. Афанасьев гэгшэдэй агрегадууд һайн шанартайгаар тарина. Мүнөө отделениин механизаторнууд 600 гаран гектарта тарилга хээд байнхай. **Зураг дээрэ:** энэ бригадын механизаторнууд сеялкэдэ үрэһэ хэхэ үедөө тарилгаяа хэзээ дүүргэхэмнай ааб гэжэ хөөрэлдэжэ байна.

В. Николаевай фото.

...НАЙРАМДАЛАЙ, ЭРХЭ СҮЛӨӨГЭЙ, СОЦИАЛИЗМЫН АГУУЕХЭ ХЭРЭГЭЙ ИЛАН МАНДАХЫН ТҮЛӨӨ

СОВЕТСКО-АЛЖИРСКА ХАНИ БАРИСААНАЙ МИТИНГ

...рай Арадай Демократиче-
...спубликын президент, Ал-
...Национальна сүлөөрэлгын
...жэ партиин генеральна се-
...Ахмед Бен Беллын СССР-тэ
...р аяншалга советско-ал-
...харилсаануудай түүхэдэ
...удаһа нээгээ. Социалис гу-
...шанэ ажабайдал байгуулжа
...баатарлиг алжир арадай тү-
...дэй ябаһан лэ газарта со-
...үүд тэдэниие хани халуу-
...тадаг байгаа. Алжир ара-
...рта хүбүүн нүхэр Бен Бел-
...ет хүнүүд хани халуунаар
...даг байгаа.
...ско-алжирска хани бари-
...итинг майн 6-да Кремлиин
...үдэй Ордон соо боложо, нү-
...Белладэ ехэ хүндэтэйгөөр
...байһанаа москвагайхид
...ын харуулаа.
... мянга гаран хүнэй
...ордоной энэ уужам зал соо
...дүүрэтэрээ сугларaa. Про-
...на предприятинуудай, бэ-
...дай, эмхи зургаануудай тү-
...д, соёл культурын ажал
...ад, студентнүүд, Совет Ар-
...эргшэд эндэ сугларaa. Ди-
...еска корпусой гэшүүд, со-
...н гадаадын оронуудай жур-
...үүд байлсаа.
...дүтэй, бата бэхи хани ба-
...й тэмдэг болгошо Алжирай
...оветскэ гүрэнэй тугууд заа-
...уу талын ханануудта на-
...харгдана.

Нүхэд Ахмед Бен Белла, Л. И. Брежнев, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, А. И. Микоян, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Н. М. Шверник, В. В. Гришин, Л. Н. Ефремов, Ю. В. Андропов, И. Н. Демичев, Л. Ф. Ильичев, В. И. Поляков, Б. Н. Пономарев, А. П. Рудаков, В. Н. Титов болон А. Н. Шелепинэй президиумдэ ерэжэ һуухада, зал соо нэрьемэ шанга альга ташалган болоо. Президентын дайшалхы соратнигууд Алжирай Национальна сүлөөрэлгын фронт гэжэ партиин ЦК-гай политбюрогой гэшүүд Гадаадын хэрэгүүдэй министр Абдель Азиз Бутефлика, Национальна экономикын министр Башир Бумаза, Социальна хэрэгүүдэй министр Мохаммед Сегир Неккаш, Алжирай армиин генеральна штабай начальник полковник Такар Збири, Алжир городһоо Национальна сугланай депутат Хусин Зехуан, ФНО партиин ЦК-гай гэшүүн гүрэнэй министр Амар Узган, тэрэшэлэн Алжирай Арадай Демократическа Республикаһаа Советскэ Союзда байдаг элшэн сайд Мохаммед Беняхья гэгшэд эндэ байлсаа.

Ажалшадай депутадуудай Москвагай городской Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. Ф. Промыслов митингые нээгээ. Баатарлиг алжир арадай дайшалхы хүтэлбэрилэгшэ, Алжирай Национальна сүлөөрэлгын фронт гэжэ партиин генеральна секретарь, Алжирай Арадай Демократическа Республикын президент Ахмед Бен Беллые, тэрэнэй соратнигуудые зургаа миллион үлүүтэй москвагайхидай, эндэ сугларaад байһан хүнүүдэй зүгһөө нүхэр Промыслов хани халуунаар амаршалаа.

Баатарлиг алжир арадай хүндэлэлдэ, Советскэ Союзай болон алжирай арадуудай хоорондохи хани барисаанай, харилсаа холбооной түлөө, бүхы дэлхэй дээрэхи эб найрамдалай түлөө нүхэр Промысловой юрөөлнүүдые табихада, нэрьемэ удаан альга ташалган болоо.

Алжирай Арадай Демократическа Республикын болон Советскэ Союзай гүрэнэй гимннүүдэй аялган зал соо һүр жабхалантайгаар зэдэлээ.

Коммунис ажалай ударник, Серго Орджоникидзын нэрэмжэтэ станок бүтээлгын заводой слесарь С. Н. Ефимушкин, «Гидропроект» гэжэ институдай архитектор В. В. Мусатов, ниислэлэй Краснопресненскэ районой 95-дахи дунда һургуулиин багша Г. С. Краснова гэгшэд Алжирһаа ерэһэн хүндэтэ айлшадые халуунаар амаршалаа.

КПСС-эй Центральна Комитедэй Президиумэй гэшүүн, КПСС-эй Центральна Комитедэй секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Л. И. Брежневэй трибунын дэргэдэ ерэхэдэ, зал соо нэрьемэ шанга альга ташалган удаан саг соо үргэлжэлөө.

Нүхэр Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ хэлэһэн үгэ

...дэр маанадта угаа ехэ, гай-
...та үдэр болоно гээд нүхэр
...Брежнев Ахмед Бен Белладэ,
...аа ерэһэн бусад ханинар-
...агдэ хабаадаһан бүхы хү-
...андан хэлээ. Алжирһаа ерэ-
...нинартай, колониализмда
...н баатарлиг тэмсэл хэг-
...шанэ Алжирые байгуулжа
...ай ниислэлэй ажалшадай
...эд уулзажа байна.
...й хани, Африкын болон араб
...й гүрэнэй элитэ ехэ ажал
..., колониализмда эсэргүү-
...ир арадай һайн һайхан
...й түлөө хэлбэришэгүй тэм-
...Алжирай Арадай Демократи-
...Республикын президент. Ал-
...Национальна сүлөөрэлгын

фронт гэжэ партиин генеральна секретарь нүхэр Ахмед Бен Беллатай эндэ нюураа уулзажа байһандаа бидэнэр ехээр баясанабди гээд нүхэр Брежнев онсолон тэмдэглээ.

Президент Ахмед Бен Беллые Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Советскэ правительствын зүгһөө, митингдэ хабаадагшадай, бүхы совет арадай зүгһөө Л. И. Брежнев халуунаар амаршалаа. Тэрэшэлэн Алжирай гүрэнэй элитэ ажал ябуулагшадые—президенттэй суг ябалсагшадые тэрэ мүн лэ халуунаар амаршалаа.

Нүхэр Бен Белла, танай, ханинарайтнай, соратнигуудайтнай манайда ерэжэ, КПСС-эй ЦК-гай хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадтай, Советскэ правительствын гэшүүдтэй уулзаһанда, совет хүнүүдэй ажабайдалтай, ажал хүдэлмэритэй зарим зэргээр танилсажа шадаһандатнай бидэнэр булта дaa үнэн зүрхэнһөө баясанабди гээд Л. И. Брежнев хэлэһэн байна.

Алжирһаа ерэһэн айлшадые ябаһан лэ газартань совет хүнүүд халуунаар, үнэн зүрхэнһөө амаршалжа, алжир арадай, эрхэ сүлөөгөө дайшалан абаһан арадай, үзэгдөөгүй ехэ габьяа гаргаһаарнь баясажа байһанаа элирхэйлэн мэдүүлдэг

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

ХЭГДЭҺЭНИИНЬ ЕХЭШЬЕ ҺАА, ХЭГДЭХЭНЬ БҮРИ ЕХЭ

ГАЗАР УҺАЛАЛГААР СОНОСХОГДОҺОН ҺАРЫН ДҮНГҮҮД

Таряалан, сабшалан уһалха һара дүүрэбэ. Ямар дүнгүүдтэй байба гээшэб?

Олохон ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна болон комсомолой организацинууд уһалууриин системэһээ, мүн һайрам тогтоожо, уһа бүлэжэ газар уһалха талаар эмхидхэлэй ехэхэн хүдэлмэри хэһэн байна. Уһалагдадаг газар тусхай звенонуудта даалгагдажа, газар уһалагшадта нэмэлтэ түлөөһэ тогтоожо, гол түлөөһыень гуримшуулһан байна. Эдэ бүгэдэ соносхогдоһон һарын үедэ ехэ хүдэлмэри хэхэ арга олгоо.

Газар уһалалга илангаяа Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Дружба», «Рассвет» колхозуудта, Бэшүүрэй совхоздо, Улаан-Үдын управлениин «Гигант» колхоздо, Зэдын управлениин Ториин совхоздо болон бусад ажахынуудта урагшатайгаар ябуулагдаа. Эндэ һарын туршада хэгдэхээр хараалагдаһан ажал дүүргэгдээ.

Тиигэбэшье соносхогдоһон һара олохон ажахынуудта хангалтагүйгөөр үнгэргэгдөө. Уһанай түлэг буужа байха үедэ ханааб болон уһанай эхинэй түхеэрэлгэнүүд бэлэн бэшэ байшоо. Уһалалгада ябаха уладынь саг соогоо гараагүй байна. Жэшээлхэдэ, Баргажанай управлениин ажахынуудта һайрам тогтоохо хүдэлмэри тон муугаар эмхидхэгдээ. Эндэ 2000 гектар таряалан, мүн эды шэнээн гектар сабшалан уһалагдаха байгаад, бодото дээрээ оройдоо 20 гектар таряалан, 877 гектар сабшалан ундалуулагдаа.

Энэ хүдэлмэри тэрэшэлэн Хориин управлениин ажахынуудта эмхигүйгөөр ябуулагдаа.

Бүхы дээрээ уһалууриин системэһээ 10,8 мянган гектар таряалан, 30,5 мянган гектар сабшалан уһалагдаба. Зүгөөр зарим ажахынууд таряалан, сабшалангаа уһалхаар һубаг, ханаабуудаа хүсэд заһаагүй, тэрээн дээгүүрээ гараса табяагүй, уһалууриин хэрэгсэлнүүдые хүсэд бэлдээгүй байшоо. Эдэ ажахынуудай тоодо Мухар-Шэбэрэй управлениин XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхоз, Хориин Анаагай совхоз болон бусад зарим ажахынууд оролсоно.

Газар уһалха талаар бии байгаа техникэ дүүрэн хүсөөрөө хэрэглэгдэнэгүй. Уһалууриин бураздаа татаха машинанууд үдэртөө хүдэлгэгдөөд лэ, һүниндөө миин зогсоно. Иимэ ушар Мухар-Шэбэрэй управлениин Калининай, XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозуудта үзэгдэнэ.

Үнгэрһэн һарын үедэ хүйтэншэг байжа, газар уһалалгые гэдэргэ татаба. Тиигэбэшье олохон ажахынууд таряалангаа, илангаяа эртын ургамалнуудые тариха газараа уһалжа дүүргэхэ тушаа бүхы хэмжээ абана. Имагтал ажалаа һайнаар эмхидхэжэ шадабал, газараа эрхим болзорто уһалжа үрдихэ бологдоно. Эмхитэй һайн ажалаараа Мухар-Шэбэрэй управлениин «Дружба» колхозойхид үльгэр жэшээ харуулна. Эндэ бригада бүхэндэ таряалан уһалха тусхай график зохёогдожо үгтэнхэй. Тэндэнь ямар газар уһалхаб, хэды хүн хэрэгтэйб, хэды хүниие нэмэжэ табихаб гэжэ уридшалан хараалагданхай. Газар уһалалгада колхозой хүтэлбэрилхы тушаалтан олоороо хабаадана.

Республикын ажахынууд уһа бүлэдэг станцинуудые хүсэд хэрэглэжэ шаданагүй. Жэшээнь, Ториин совхоз хоёр тиимэ станцяараа 220 гектар таряалан уһалаа. Зүгөөр Борьёогой совхоз тиимэ гурбан станцитай аад, миил 37 гектар газар ундалуулаад байһаар.

Суулгын совхоздо мүн лэ иимэ станцинууд хангалтагүйгөөр ашаглагдана. Эндэ бии байгаа зургаан станциин миил нэгэниинь хүдэлгэгдэжэ, оройдоо 107 гектар уһалагдаа. Эндэхи «Эрдэм» совхоздо бүлүүр станцинь орой хүдэлгэгдэнэгүй. Тэрэшэлэн Хяагтын управленидэ тиимэ станцинууд мууса хэрэглэгдэжэ, түсэбэй ёһоор 3800 гектар уһалагдаха аад, миил 700 гектар шиигтүүлэгдээ.

Мухар-Шэбэрэй управлениин «Знамя Ленина» колхоздо Харьясха горхон имагтал хабарай сагта һаба дүүрэн байдаг аад, мүнөө тэрэ уһалуурида хэрэглэгдэнэгүй. Теэд энэнь колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Семеновой һанаае зобооногүй. Мүн энэ колхоздо Галтай, Һутай горхонуудай уһан мууса ашаглагдана.

Гэхэ зуура «Знамя Ленина» колхоз адагынь 400—450 гектар таряалан ундалуулха гүйсэд аргатай байгаад, миил 160 гектар уһалаа. Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин хүтэлбэрилэгшэд уһанай газар һайнаар ашаглаха талаар республика дотороо социалис мүрысөө үүсхэһэн байбашье, ажахынуудайнгаа хүтэлбэрилэгшэдтэ шанга эрилтэ табяагүй байшоо. Ушар иимэһээ абаһан уялгануудынь мууса бэелүүлэгдэжэ байнхай. Управлениин ажахынуудта һайрамаар газар уһалха түсэб дүүргэгдээгүй, мүн уһалууриин ханаабуудһаа уһалалгашье хангалтагүйгөөр ябуулагдана.

Ойрын сагта ямар зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэйб? Нэн түрүүн ороохото ургамалнуудые тариха газарые түргөөр уһалжа дүүргэхэ, тиигээд тэрэнээ хахалжа, таряанай ургажа байхада уһалха баалнуудые хээд, үрэһэеэ тариха ушартай. **Хоёрдохёор,** газар уһалалгада хүсэд хүрэхөөр хүнүүдые, механизмуудые табижа, түхэреэн сүүдхэ соо хүдэлгэхэ эрилтэ табигдана. **Гурбадахяар,** бии байгаа бүлүүр станцинуудые бултыень хүдэлгэжэ, уһанай газарые тусгаар эзэтэй болгохо шухала.

А. ВЕТОШНИКОВ,
Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи уһанай ажахын управлениин главна инженер.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ, ЭРХЭ СҮЛӨӨГЭЙ, СОЦИАЛИЗМЫ АГУУЕХЭ ХЭРЭГЭЙ ИЛАН МАНДАХЫН ТҮЛӨӨ

(Түгэсхэл. Эхининь 1-дэхи нюурта)

байгаа. Энэ арадай революционно туг Африка түби дээрэ омогорхолтойгоор илан мандажа, эрхэ сүлөөтэй үшөө болоогүй, тэрэнэй түлөө тэмсэхэ ёһотой бүхы арадуудые урялһан дохёо болоожо үгэһэн байна. Африка түбиин түрүү хүсэнүүдэй эхин зэргэдэ ябаһан, социалис хүгжэлтын замые шууд шэлэн абаһан, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө эрид шангаар тэмсэдэг гүрэн болоһон залуу Алжирай Арадай Демократическа Республикые совет хүнүүд халуунаар амаршалаа.

Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ, «Арадуудай хоорондын эб найрамдал бэхижүүлһэнэй түлөө» Уласхоорондын Ленинскэ шангай тэрэндэ олгогдоһонтой дашарамдуулан нүхэр Бен Беллые москвагайхидай—митингэ хабаадагшадай зүгһөө нүхэр Брежнев үшөө дахин халуунаар амаршалаа. Эдэ шагналнууд хадаа Бен Беллын ниитэ-политическа, гүрэнэй ажал ябуулгые, эрхэ сүлөөгэй, эб найрамдалай болон алжир арадай зол жаргалай түлөө тэрэнэй хэһэн баатарлиг тэмсэлые совет арадай болон бүхы дэлхэйн түрүү хүнүүдэй олониитын зүгһөө үндэрөөр сэгнэһэн ябадал болоно. Энэ һайн һайхан ажал ябуулгадаа шэнэ ехэ амжалтануудые туйлахыень президент Бен Белладэ Л. И. Брежневэй хүсэһэдэнь, нэрынэ альга ташалган болоо.

Манай үе саг хадаа дарлалтаһаа хүн түрэлтэнэй мултаран эрхэ сүлөөтэй болохо, капитализмһаа социализм болон коммунизм дамжан орохо түүхэтэ үе саг болоно гэжэ Л. И. Брежнев саашань хэлээ. Империализма, тэрэнэй колониальна ёһо гуримда эсэргүүсэн эб найрамдал, бэеэ даанхай байдалай болон эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэл хадаа элдэб үндэһэ яһанай арадуудай хоорондын хани барисаае, дэлхэйн элдэб районуудай болон түбинүүдэй гүрэнүүдэй хоорондохи холбооые бэхижүүлнэ. Энэ агуу ехэ сүлөөрэлгын тэмсэл—манай үе сагай гол шэнжэ тэмдэг, Алжирай болон Советскэ Союзай арадуудые бүри эбтэй эетэй болгоно.

Совет гүрэн, совет арад Алжирай революцие ходоодо дэмжэдэг байгаа. Колонизаторнуудай дарлалтаһаа сүлөөрхын түлөө алжир арадай хэжэ байһан дайн байдалай түлэг дундаа Советскэ правительствын толгойлогшо Н. С. Хрущев бүгэдэдэ дуулдахаар иигэжэ мэдүүлээ һэн: **«...Энэ хадаа бэеэ даанхай байдалай түлөө арадай дайн болоно. Энэ хадаа нангин дайн болоно. Бидэнэр иимэ дайн байлдаае мэдэрдэг байнабди, эрхэ сүлөөгэйнгөө түлөө тэмсэжэ байһан арадуудта туһалдаг байнабди, саашадаашье туһалхабди».**

Тэмсэжэ байһан алжир арадта һанаа сэдьхэлэй болон материальна дэмжэлгэ үзүүлхэдээ, Советскэ Союз өөрынгөө интернациональна үялга дүүргэнэбди гэжэ тоолодог байгаа. Бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэжэ байһан арадуудые дэмжэхэ хэрэг манай партиин, совет арадай зайлашагүй хуули ёһон болоно. Иимэ юумэ хэхые агуу ехэ Ленин бидэндэ һургаад лэ һэн, тэрэнэй захяануудые үнэн сэхээр дүүргэдэг байгаабди, саашадаашье дүүргэхэбди.

Африка түбидэ болоһон политическа ехэ шэнэдхэлгэнүүд тухай, бэеэ даанхай, бүрин эрхэтэ залуу гүрэнүүдэй бии болоһон тухай нүхэр Л. И. Брежнев хэлээ. Франциин колонизаторнуудые алжир арадай илаһан ушар империалистнуудай колониальна зээрхэлгэһээ сүлөөрхын түлөө Африкын болон араб оронуудай арадуудай тэмсэлдэ түүхэтэ удха шанартай ушар болоо. Зүгөөр энэ тэмсэл түгэсөөгүй байһаар. Ангола болон Мозамбигта африкынхидай шуһан үнөө адхаржал байһаар, мүн Урда-Африкын Республикада, Урда Родезидэ үндэһэ яһанай илгаа гаргалгын зэргооро ашалалдажа байһан зандаа. Африка, Азиин, Латинска Америкын хэдэн арбаад колониуудай, протекторадуудай болон дулдыданги газар нютагуудай арадууд эрхэ сүлөөгүй тулижа зобожо байна.

Колони оронууд болон арадуудта бэеэ даанхай байдал олгохо тухай Декларациие Советскэ правительствын дурадхалаар ООН-ой батлан абаһаар гурбан жэл хахад болоһон тухай нүхэр Л. И. Брежнев һануулаа. Зориһо юуб гэхэдэ, ООН-ой энэ эрилтые удаашалангүй, заабол хүсэдөөр дүүргэхыень колонизаторнуудые албадаха хэрэгтэй.

Колониализма эсэргүүсэн, дарлагдаһан арадуудые сүлөөлхын түлөө тэмсэлдэ Алжирай Арадай Демократическа Республикын, президент Ахмед Бен Белла өөрынь дүүргэдэг элитэ ехэ үүргэдэ совет хүнүүд ехэ хүндэтгэлтэй хандадаг. Манай үнэн сэхэ союзнигууд, ханинар энэ һайн һайхан тэмсэлдэ бултандаа дэмжэнэбди.

Эрхэ сүлөөгэйнгөө түлөө тэмсэжэ байһан арадуудай ами амидаа ябажа, колонизаторнуудай коалициие илаханиинь харуулһан гэжэ хэлээд, тэрэ саашань тэмдэглээ. Тиимэһээ империализмда эсэргүү, колониализмда эсэргүү бүхы хүсэнүүдэй нягта жагсаалга, нягтадаһан байлгань шухала болоно. Ази, Африкын болон Латинска Америкын арадуудай тэмсэл хэхэдэ, Европын социалис оронуудтай союзнигууд болоно. Энэ холбоон хадаа али таладаншье үнэтэй, юуб гэхэдэ, империализм хамтымнай дайсан болоно гэжэ Национальна сүлөөрэлгын фронтын съездын һаяхан болоходо нүхэр Бен Белла үгэ хэлэхэдээ, онсолон тэмдэглээ һэн. Эдэ үгэнүүдыень бидэнэр хүсэдөөр зүбшөөнэбди гээд Л. И. Брежнев хэлээ.

Гэбэшье энэ союзые һуларуулха, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе дэлхэйн социалис хани нэгэдэлһээ, капиталис оронуудай хүдэлмэришэн ангиһаа, демократическа хүдэлөөнһөө зорюута амяарлан таһалхые мүнөө зарим нэгэшүүлэй һэдэдэг байһаниинь гэмтэлтэй. **Иимэ һэдэлгэнүүд имагтал империализмда туһалха** байна. Господанар империалистнууд дэмы бү баясаг лэ: манай агуу ехэ союзые хэншье һуларуулжа шадахагүй!

Социалис шэнжэтэй зам Алжирай шэлэн абаһан ушар, Алжирай революциин дүй дүршэл алжир арадта өөртэнь, мүн бэеэ даагаад хүгжэхэ замда ороһон бусад олон оронуудай арадуудта угаа ехэ түрүү удха шанартай гэжэ нүхэр Брежнев үргэлжэлүүлэн хэлээ. Арадайнгаа шэлэн абаһан замаар, эб найрамдалай, демократиин болон социальна дэбжэлтын замаар Алжирай дабшалгые хэншье зогсоожо шадахагүй гэжэ бидэнэр этигэнэбди.

Алжирай бэеэ даанхай гүрэн болоһонһоо хойшонхи жэл хахадай турша соо республика дотоодынгоо байдалда гайхамшагта амжалтануудые туйлахаһаа гадна, харин уласхоорондын оршондо зохихо һууряа эзэлхэ ёһоороол эзэлээ. Эдэ бүгэдэ совет хүнүүдые баясуулна. Алжирай Арадай Демократическа Республикын түбшэн даруу, үнэн зүб, зоригтой һанамжа хадаа империализмын эгээн зээрхэг түримхэй этэгээдүүдтэ эб найрамдалда дуратай гүрэнүүдэй хэдэг уридшалан һануулгын, уласхоорондын арсалдаата асуудалнуудые хэлсээ хэжэ гуримшуулха уряануудай, колониальна богоолшолгын һүүлшын үлэгдэлнүүдһээ манай планетые сэбэрлэхэ эрилтэнүүдэй хүсые бүри эршэтэй болгоно.

Һүүлэй үедэ уласуудай хоорондо болоһон ушарнууд тухай нүхэр Брежнев удаань хэлэһэн байна. Олониитын ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха гол ёһонуудые бэелүүлгэһээ бүри ехээр обёорхоор үрэ дүнгэй гаража байһые эдэ ушарнууд харуулжа үгэнэ. Эдэ ушарнуудай тоодо ядерна зэбсэг туршалгые зарим зэргээр хорихо тухай Москвагай договор, ядерна зэбсэгтэй онгосонуудые замбуулинай дайда руу табихагүй тухай үгэеэ ойлголсолго, задаран тэһэрдэг материалнуудые сэрэгэй зорилгоор үйлэдбэрилгые хороохо талаар СССР-эй, США-гай болон Англиин правительствануудай абаһан хэмжээнүүд оролсоно.

«Хүйтэн дайн» ёһотойгоор лэ зайсуулагдаба гэжэ хэлэхын аргагүйшье байгаа һаань, иимэ ябуулганууд зарим зэргээр һуларжа байна гэжэ мэдэржэ болохоор байна. Уласхоорондын шахардуу шанга байдалай зарим зэргээр һуларжа байһан ушар хадаа уласхоорондын харилсаануудта энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха политикые бүри эдэбхитэйгээр бэелүүлгын үрэ дүн болоно гэээшэ.

Алжирай Арадай Демократическа Республика хадаа бэеэ абанги байха, бүлэглэлнүүдтэ хабаадахагүй политика бэелүүлнэ, социальна ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха гол ёһонуудые шууд сэхээр баримтална, эдэ гол ёһонуудые ехэ шадамар бэрхээр бодото хэрэг дээрэ бэелүүлнэ.

Олониитын ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха ленинскэ хараа шэглэл хадаа Совет гүрэнэй гадаадын политикын генеральна шугам болоно гээд Л. И. Брежнев мэдүүлээ. Энэ шугамые хамгаалха зуураа, бидэнэр баруунай капиталис оронуудай гүрэнэй ажал ябуулгашадта иигэжэ эрид шууд хэлэдэг байнабди: энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха политика бүхы ехэшье, багашье оронуудта хамаадаха зэргэтэй, уласхоорондын шахардуу шанга байдалай һуларалгын үрые бүхы арадууд эдлэхэ ёһотой.

Бэеэ даанхай байдалайнгаа түлөө Алжирай хүндэ хүшэр тэмсэл хэжэ байһан жэлнүүдтэ манай арадуудай хоорондо тогтоһон хани барисаан мүнөө шэнэ, бүри гүнзэгы удхатай болоожо байна гээд нүхэр Брежнев үргэлжэлүүлэн хэлэһэн байна. Энэ хани барисаан хадаа удхаараа түрэл дүтэ, аха дүү ёһоной бодото холбоон болоно гэжэ бидэнэр нэрлэжэ шадаха байнабди. Советскэ Союзай болон бэеэ даанхай, бүрин эрхэтэ Алжирай хоорондохи харилсаанууд шэнэ толотомо удхатай болоожо байна; имагтал нэгэн адли уг зорилготой оронуудай хоорондо тогтожо шадахаар нүхэрэй ёһоной холбоо барисаан хүгжэнэ. Манай оронуудай хоорондо гүрэнэй болон олониитын талаар бүри нягта һайн холбооной тогтожо, бэе бэедээ этигэлсэдэг нягта харилсаанай, нүхэрэй ёһоор үгэеэ ойлголсолгын, Советскэ Союзай болон Алжирай хүтэлбэрилхы ажал ябуулгашадай нюураараа уулзажа байгуулһан һайн холбооной тогтожо байһанда бидэнэр һаналаа хананабди.

Олон жэлдэ дай хэжэ, һандаралда ороһоной хойноо һүүлээр орон доторхи амгалан ажабайдалаа гуримшуулан һайжаруулха хэрэгтэнь алжир арадта совет хүнүүд баяртайгаар туһалха байна. Алжирай газар дээрэхи нилээд ехэ талмайе минэһээ сэбэрлэхэ талаар совет мэргэжэлтэдэй ехэ, шэн зоригто ажал хэжэ байһан тухай манай хүндэтэ хани президент Бен Белла хэлэһэн үгэнүүд соогоо ехэ хани халуунаар дурдаһан байха юм. Энэ хүдэлмэридэ алжир арадай болон тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй үндэр сэгнэлтэ үгэдэг байһаниинь бидэндэ аятай байна. Энэ хадаа ямаршьеб дэмбэрэлтэй ушар болоно. Колонизаторнууд Алжирай газар дээрэ миннэ полинуудые олоор бии болгоо, харин тиихэдэнь алжир арадай амгалан тайбанаар ажаллахын тулада эдэ минэнүүдыень алжирайхид совет хүнүүдтэй хамта сэбэрлэн үгы хэжэ байна.

Советско-алжирска харилсаа холбоо саашаданъ хүгжөөн бэхижүүлхэ зорилготой шэнэ хэмжээ ябуулганууд Советскэ Союзай болон Алжирай Арадай Демократическа Республикын хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондо эдэ үдэрнүүдтэ болоһон хэлсээнүүдэй үедэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байха юм. Хамтын коммюникедэ гар табигдаа. Советско-алжирска харилсаа холбоое бэхижүүлхэ, мүн газар дэлхэй дээрэхи арадуудай хоорондохи хани ёһоной харилсаа хүгжөөхэ хэрэгые үнэтэйдэ тоолодог бүхы хүнүүд энэ коммюникее һаналаа ханангяар угтаха байһаниинь сохомтой.

Совет инженернүүд болон техни-гүүд алжир мэргэжэлтэдтэй суг хамтадаа Алжирта мүнөө үе сагай металлургическа завод бариха, Алжирай хүдөө ажахые оньһожоруулгада, газар уһалалгын барилгануудые бодхолгодо хабаадалсаха. Алжирай газар дорохи ашагта малтамалнуудай баялигуудые элирүүлэн олохо хэрэгтэнь алжир ханинартаа совет геологууд туһалха юм. Худалдаа наймаанай талаар һайн эхин табигдаа. Үнгэрэгшэ жэлэй ноябрь һарада баталагдаһан худалдаа наймаанай хэлсээнэй ёһоор али али талаһаа андалдан абалсаха эд бараанай хэмжээн ехэ болохо, түхэл янзань олошорхо байна. Алжирай национальна кадрнуудые бэлэдхэлгэдэ Советскэ Союз саашадаашье туһаламжа үзүүлхэ.

Алжирай Национальна сүлөөрэлгын фронтын съезд дээрэ нүхэр Бен Белла иигэжэ хэлээ һэн: «Революци арадаар хэгдэхэһээ гадна, харин арадай ашa туһада хэгдэхэ ёһотой». Энэ һанамжыень бидэнэр бүрин хүсэдөөр зүбшөөнэбди. Арадай бүри һайнаар ажаһууха ябадал хангаха зорилгоор ороной экономикые бүри ехээр дэбжээхын тулада манай парти бүхы юумэ хэдэг байна. Энэ хадаа тэрэнэй гол шухала, нангин оролдолго болоно гээшэ. Дэлхэйн революциин хүгжэлтэдэ илаһан социализмын оронууд өөрынгөө ажахын политикаар, социалис байгуулалтынгаа амжалтануудаар гол нүлөө үзүүлхэ гэжэ манай мүнхэ вождь Владимир Ильич Ленин заадаг һэн. Энэ заабариин гүнзэгы ехэ удхатай үнэн зүб байһыень бидэнэр манай үе сагта илангаяа эли тодоор харанабди гээд Л. И. Брежнев хэлэһэн байна.

Ханинар, марксизм-ленинизмые шууд сэхээр баримталдаг манай орон, мүн бусад социалис гүрэнүүд эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай, эб найрамдалай болон дэбжэлтын түлөө тэмсэжэ байһан бүхы арадуудай бата найдамтай ханинь ходоодоо байха гэжэ этигэн [...] шадаха байнат.

Зал соо һууһан олон [...] нүүдэй замхашагүй удаан [...] ташалган доро нүхэр Л. И. [...] юрөөлнүүдые табяа:

Эб найрамдалай, эрхэ [...] болон социализмын агууе[...] хаа хаанагүй илан мандажа [...]

Социальна үндэһэн ехэ [...] тануудые зоримгойгоор хэжэ, [...] лизм тээшэ ябажа байһан [...] Арадай Демократическа Ре[...] кын амжалтанууд бэхижэн [...] хагдажа байг лэ!

Баатарлиг алжир арад, [...] арадай үнэн сэхэ хүбүүн, [...] Ахмед Бен Белла түрүүтэй [...] правительство мандаха бол[...]

Совет болон алжир арадуу[...] тэ мүнхын, бата бэхи хани [...] саан мандаха болтогой!

Бүхы дэлхэй дээрэ эб най[...] мандаха болтогой!

* * *

Алжирай Национальна сү[...] гын фронт гэжэ партиин ге[...] на секретарь, Алжирай Ара[...] мократическа Республикын [...] дент нүхэр Ахмед Бен Белла [...] үгтөө. Баатарлиг алжир арада[...] сэхэ хүбүүе, колониализм бол[...] периализмда эсэргүү элитэ ех[...] сэлшые, Советскэ Союзай ех[...] ниие митингдэ хабаадагшад [...] халуунаар, үнэн зүрхэнһөө [...] шалаа. «Ура!» хашхаралдаан [...]

Нүхэр Ахмед БЕН БЕЛЛЫН хэлэһэн үг[э]

Нүхэр Ахмед Бен Белла митингиинхидтэ хандан, иигэжэ хэлэбэ: энэ зал соо бидэнэй суглараад байһан ушар алжиро-советскэ хани барисаа улам бэхижүүлхые тон шухалада тоолодог байһанай гэршэ болоно. Алжир арадай, тэрэнэй түрүү партиин, тэрэнэй мангалай болгшо Национальна сүлөөрэлгын фронтын, тэрэнэй правительствын үмэнэһөө таанадта амаршалга хүргэнэб.

Алжирай ба Советскэ Союзай арадуудай хоорондын хани барисаан манай сүлөөгэй туяанһаа бүри урид бүрилдэһэн байгаа гэжэ Алжирай президент альга ташалгаар угтагдан мэдүүлбэ. Национально-сүлөөрэлгын тэмсэлэй ябажа байхада, энэ хани барисаан манай арадта үзүүлһэн тодорхой дэмжэлгын түхэлтэйгөөр үзэгдэдэг байгаа. Советскэ Союз Алжирта али бүхы дэмжэлгэ үзүүлдэг байһан юм. Дайсанда эсэргүүсэһэн алжир зоной, колонизаторнуудые намналгадамнай туһалхын тула буу зэбсэг бүтээжэ үгэдэг байһан совет хүдэлмэришэдэй хоорондын хани барисаанһаа бодото тодорхой юун байхаб. Дайнай үедэ Тунис ба Марокко худар зугадаһан алжирайхидай, эдээндэ туһалхын тула хүдөө ажахын продукгнуудые үгэдэг байһан совет таряашадай хоорондохи хани барисаанһаа үлүү тодорхой юун байха гээшэб. Франциин һургуулинуудай арсаһантай дашарамдуулан, һуралсалаа үргэлжэлүүлхын тула СССР-тэ ерэһэн алжир студентнүүдэй, совет студентнүүдэй хоорондын хани барисаанһаа бодото тодорхой юун байха гээшэб гэжэ Бен Белла онсолон тэмдэглэбэ.

Бүхы һалбаринуудай талаар СССР-тэй харилсадаг холбоо барисаанай хүгжэлтэ, Алжирта тэрэнэй үзүүлдэг туһаламжа социализм байгуулха, энэ хэрэгтээ илалта туйлаха үрэ ехэтэй урмашал хангадаг зүйл болоно гэжэ Бен Белла тэмдэглэбэ. Бидэнэй харилсаан ба хани барисаанай бэхижэлгэ Алжирай түүхэдэ шэнэ, үнэхөөрөө энэрхы ёһоной хуудаһа нээхэ гэһэн, шэнэ общество — социалис общество байгуулха гэһэн эрмэлзэлһээ эшэ үндэһэтэй юм гэжэ президент хэлэбэ. Манай арад түмэн национально-сүлөөрэлгын тэмсэлээр зоригжоод, урдань европейскэ эзэдэй орхижо арилһан фермэнүүд, заводуудтахи хүдэлмэриие заһаруулан эмхидхэхын тула зүндөө элсэн жагсаа. Манай правительство арад зонойнгоо хүсэл эрмэлзэлгые хараада абажа, хэдэ хэдэн декредүүдые гаргаа. Тэдэнэй үндэһөөр экономико хүтэлбэрилгын хэрэг ажалшадта өөһэдтэнь үгэжэ, социализмда абаашаха зам нээһэн байна. Манай ударидалгын ёһо гурим национальна үйлэдбэриин түсэбэй хэмжээн соо, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхын тула ажалшадай хамтын урмашал зүдхэмжые хангалгын үндэһөөр ажалшадай зүгһөө бэелүүлэгдэдэг.

Промышленностиин шухала шухала предприятинуудые өөһэдынгөө гарта абанхайбди. Худалдаа наймаанай талаар мүн баһа гүрэнэй сектор бии болгогдоод, тэрээниие хинаха хэмжээ бэелүүлжэ байнабди. Бүри мүнөө социалис секторнай ороной хүгжэлтэдэ гол үүргэ дүүргэнэ. Аграрна реформын хоёрдохи ээлжээнэй бэелүүлэгдэжэ эхилхэтэй хамта, хүдөө тосхондо кооперативуудай байгуулагдахатай, экономикын элдэб һалбаринуудтахи хамтын секторэй үргэдхэгдэхэтэй хамта энэ үүргэнь бүри ехэ болохо байха. Тиимэһээ манай ороной ажалшад политическа ажабайдалда хүтэлбэрилхы үүргэ дүүргэдэг. Манай социалис хараа шугамай дотоодо шэглэлынь империализмда эсэргүү гадаадын политика, бүгэдэ ниитын эб найрамдалай политика сэхэ шууд бэелүүлгээр нэмэгдэнэ.

Хүндэтэ айлшамнай Ази, Африка болон Латиин Америкэдэхи национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй асари ехэ далайсые тайлбарилан тодорхойлхо зуураа, иигэжэ хэлэбэ: манай парти, манай правительство энэ хүдэлөөе дэмжэхын тулада юугээшье гамнадаггүй. Али бүхы хашалта баалалтын хэгдэбэшье, Кубые, тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэдые үгэ дуугүйгөөр дэмжэдэг, Кубын вождь, минии хани Фидель Кастрын зоримгой политикые сэхэ шууд дэмжэдэг байгаабди.

Хоротой хилээмэ эдингүй байжа, тиихэтээ хамта колониальна дарлалтада эсэргүүсэн тэмсэгшэ арадуудтай һанал нэгэтэй байха уялгаяа хэлбэришэгүй бэелүүлжэ һуранхайбди. Манай орон мүнгэ зөөрөөр дутамаг байбашье, Анголын, Мозамбигай, Урда Африкын, Португалиин Гвиней гэдэгэй революционно хүсэнүүдые дайшалхы ёһоор бэлдэхэ лагерь болоод, буу зэбсэг, мүнгэ зөөри үгэжэ, нилээд ехэ туһа хүргэдэг байнабди.

Ойрын үдэрнүүдтэ болоожо дүүрэһэн, партиин съездын удха шанар тухай Ахмед Бен Белла хэлээ. Энэ съезд бүхы хабаадагшадые нэгэдхэхэ, хүниие хүнэй дарладаг ябадалһаа хэтын хэтэдэ сүлөөрһэн, ёһотой һайн ажабайдал хангахые хүсэдэг ажалшадай эрмэлзэлгэдэ үнэн сэхээр хандадаг байһанай бодото гэршэ жэшээ болоо. Манай шэлэһэн, тусхайлан хэлэбэл: Алжирые социалис аргаар шэнэдхэн байгуулха гэһэн хараа замые энэ съезд һайшаан абаа гэжэ Бен Белла мэдүүлбэ.

Бидэнэр танай оронииe мэдэнэбди, дэлхэйн шарайе хубилгаһан Октябриин революциие мэдэнэбди гэжэ Бен Белла хэлэбэ. Ленинград ошоходоо, манай үе сагай агуу ехэ революционерэй—Ленинэй ажаллаһан газарнуудаар ябаабди.

Танай орондо 8 хоног байхадаа, хэдэн жэлэй турша соо мэдэжэ амжахаар бэшэ юумэ ойлгообди. Таанадай ямараар ажаһуудагые хараабди, манда ямараар хандадаг байһыетнай хараабди. Бидэнэр таанадта ехэтэ дурлаабди, юундэб гэхэдэ, маниие ойлгодог байнат. Таанадые бидэнэй ойлгоһон ушар юуб гэхэдэ, ондоо ямаршье арадһаа ехээр зүдэрөөд үзэһэн байгаат. Таанарые ойлгоһон ушарнай юуб гэхэдэ, бүхы хүн түрэлтэнэй хүсэл эрмэлзэлые бэелүүлжэ байнат гэжэ хэлэхыемни зүбшөөрыт.

Танай оронтой, тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэдтэй харилсаа холбоомнай тон үрэ ехэтэй байгаа гээд хэлэхые хүсэхэ байнаб гэжэ президент мэдүүлбэ. Өөрынгөө арадай үмэнэһөө нүхэр Брежневтэ, нүхэр Хрущевто олоной нюур дээрэ баяр хүргэхые хүсэнэб. Таанадта, тэрэшэлэн мандаа иимэ һайн юумэ хэһэнэйнь түлөө, иимэ энэрхы һайхан сэдьхэлэй туһа хүргэһэнэйнь түлөө нүхэр Хрущевто баясхалан мэдүүлхэ байнаб.

Манай сүлөөрэлгын тэмсэлэй үедэ бидэниие шууд сэхээр дэмжэ[...] һан Советскэ Союз манай [...] зангаараа, тиигээд манда али [...] туһаламжа үзүүлнэ, совет хүн[...] манайда эльгээнэ. Тэдэнь ами [...] һаяашье гамнангүй манай хи[...] дээрэхи минэнүүдые сэбэрлэх[...] рэгтэ һайн дураараа хабаад[...]

Танай врачнууд тухай [...] һэн зүйлые Алжирай хэблэл[...] мэнэ һаяхан уншааб. Танай [...] нуудай нэгэн үхэхэеэ байһан [...] хүбүүхэндэ өөрынгөө шуһа [...] байна. Совет хүнэй өөрынгөө [...] үгэһэнэй ашаар энэ залуухан [...] хүбүүнэй ами наһан абарагда[...] жиро-советскэ хани бари[...] һалбаран хүгжэжэ байһан [...] ланта жэшээнүүд энэл даа!

Танай орондо маанадай ая[...] ерэһэн тушаа империалис [...] болон тэдэнэй хулһэншэд [...] үдэрнүүдтэ шууяа гаргадаг [...] гэжэ хэлэхые би баһал хүсэ[...] наб гээд Бен Белла үргэлжэ[...] хэлээ. Магад тэдэнэр хараа б[...] хубилгахымнай тулада ма[...] айлгахые, маанадта баалалта [...] хүсэжэшье болоо даа. Энэ [...] трибуна дээрэһээ тэдэнэртэ [...] харюусахые би хүсэнэб: Алж[...] циалис зам шэлэн абаа, тэр[...] замһаа хадуурхагүй, Советскэ[...] зай ханинь ходоодо байха.

Бүхы дэлхэй дээрэ эб най[...] мандаха болтогой!

Нангин тэмсэл—Анголодо, [...] бигта, «Португалиин» Гвиней[...] тэ, Урда Африкада болоожо [...] тэмсэл мандаха болтогой!

Алжиро-советскэ хэтэ мүнхы[...] ни барисаан мандаха болтогой!

* * *

Нүхэд Ахмед Бен Беллые, [...] Брежневые, Алжирай болон [...] ороной гүрэнэй, партийна [...] ажал ябуулагшадые сугла[...] хэдэн минутын турша соо хал[...] луунаар амаршалаа. Ахмед Бе[...] ла Л. И. Брежнев хоёр шанга[...] бэрилдэнэ, «Алжирай Нацио[...] сүлөөрэлгын фронт мандаха [...] гой!», «Эб найрамдал, хани б[...] мандаха болтогой!», «КПСС-т[...] соло!», «Советско-алжирска [...] гэй хани барисаан һалбаран [...] жэ байг лэ!», «Нүхэд Хрущ[...] Белла мандаха болтогой!» [...] юрөөлнүүд ород болон араб х[...] дээрэ табигдаһан байна.

Совет арад, Коммунис парт[...] лон Советскэ правительство [...] хани халуун үгэ хэлэһэнэйн[...] түрүүлэгшэ В. Ф. Промыслов [...] Ахмед Бен Белладэ үнэн з[...] баясхалан хүргөөд, сүлөөтэ, [...] битай ажабайдал зохёон бай[...] даа шэнэ ехэ амжалтануудые [...] хыень алжир арадта үшөө [...] хүсөө.

Советско-алжирска хани [...] саанда, Алжирай Арадай Д[...] тическа Республикын прези[...] СССР-тэ ерэһэндэ зорюулагда[...] гаргагдаһан митинг хадаа про[...] ска интернационализмын го[...] нуудай илан мандажа байһы[...] найрамдалай болон дэбжэлты[...] доро нэгэн зэргэдэ жагсаад, [...] ажабайдал зохёон байгуулха [...] социализм болон коммунизм ба[...] ха замаар дабшахые совет бол[...] жир арадуудай угаа ехээр эр[...] дэг байһые эли тодоор, сэдьхэ[...] дэлгэмөөр харуулаа.

(ТА[СС])

АХМЕД БЕН БЕЛЛА—АЛЖИРАЙ ОМОГОРХОЛ

Уласхоорондын Ленинскэ шангай лауреадууд

СССР соогуур аяншалха үедэнь президент Бен Беллые амаршалжа, альгаа ташажа байһаниинь Алжирташье дуулдаа. Эдэ амаршалганууд үнэн зүрхэнэй хани барисаанай шэнэ шэнжэ, шэнэ ажабайдал тогтоолгын, социализмын илан мандалгын зам анха гүрүүшынхеэ нээһэн аха дүү агууехэ арадай үмэнэһөө Алжирта зорюулһан амаршалга мүн гэжэ манай арад мэдэрнэ.

Эдэ амаршалганууд манай арадай элитэ ехэ түлөөлэгшэ Ахмед Бен Белладэ түбхын түрүүндэ хабаатай.

Арадайнгаа һанал бодолые илангаяа һайнаар мэдэдэг, өөрынгөө ороние империализмда эсэргүү тэмсэлэй Африкын түбидэхи түшэг тулгуури болгохо, арадуудай хоорондо эб найрамдал, хани барисаа тогтоолгын түшэг тулгуури болгохо гэһэн арадайнгаа хүсэл эрмэлзэлгые хүсэд ойлгодог иимэ хүн Алжирай түүхэдэ байгаагүй шахуу юм.

Манай президентые иимэ гайхамшагаар хүндэлжэ байһаниинь бүхы алжир арадые ехээр баясуулна. Амгалан ёһоор зэргэ оршохын түлөө, буу зэбсэг хуряалгын, арадуудай хани харилсаанай түлөө эсэшэ сусашагүй тэмсэлые Бен Белла арадайнгаа үмэнэһөө бэелүүлнэ.

Гүрэниие хүтэлбэрилэгшын ехэ харюусалгатай тушаал даажа абаһан Ахмед Бен Белла империалистнуудай заналтаһаа, революционно Кубые хашаха хабшахые, тэрээндэ дайгаар орохые хүсэгшэдһөө айгаагүй, иигэжэ зоримгойгоор мэдүүлээ һэн: Алжир Сүлөөтэ аралай талада байхаһаа гадна, социализмын туг доро ажаһууха гэһэн кубынхидай эрхые хамгааллсаха байха. Энэ мэдүүлгэнь политическэ угаа ехэ удха шанартай байгаа. Тиимэһээ империализмын зээрхэг түримхэйшүүл бүри гансаарданги болоһон байна.

Колонизаторнуудай түрмэдэ зургаан жэл һууһан Ахмед Бен Белла миллион хүнэй ами наһанда хоро хүргэһэн һүреэтэ дайнай үедэ арадайнгаа айхабтар ехээр зобоһон зүдэрһые мэдэхэ һэн тулада, эб найрамдалай хэрэгые тон ехээр сэгнэнэ. Юундэб гэхэдэ, колониальна дарлалтын үлэгдэлнүүдые усадхахадань, шэнэ байдал тогтооходонь эб найрамдал Алжирта илангаяа шухала байна. Эб найрамдалай түлөө тэмсэл империализмын гэнжэһээ бүрин сүлөөрхын түлөө тэмсэлтэй нягта холбоотой гэжэ манай арад Африкын бүхы арадуудтал адляар тоолоно. Угаа хүндэтэй болоһон тэмсэлшэ, революционер Ахмед Бен Белла эндэ хэлэгдэһэн хараа шугамай илан мандахын түлөө тэмсэнэ.

«Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ, амгалан ёһоор зэргэ оршолгые туйлаха хэрэгтэ али болохоор туһалхые хүсэхэ зуураа, гол шухала асуудалнуудые балартуулха ябадал зүбшөөхэгүйбди»,—гэжэ Национальна сүлөөрэлгын фронтын һаяхан үнгэрһэн съезд дээрэ хэлэһэн элидхэл соогоо Бен Белла мэдүүлээ.—Эгээл тиимэһээ Московско договор эб найрамдал бэхижүүлхэ түрүүшын алхам хээ гэжэ һайшааха зуураа, колониализмда, фашизмда эсэргүү арадуудай сүлөөрэлгын тэмсэл бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал тогтоохын түлөө тэмсэлэй гол шухала хубинь болоно гэжэ мэдүүлнэбди».

Манай президент Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин Генеральна Ассамблейн сесси дээрэ 1962 оной октябрьда анха түрүүн үгэ хэлэхэдээ, эб найрамдалые Алжирай ехээр хүсэжэ байһан тухайда иигэжэ мэдүүлээ һэн:

—Дайнһаа ехээр хохидоһон алжир арад бата бэхи эб найрамдал тогтоохо хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ хүсэлтэй... Уласхоорондын арсалдаата асуудалнууд хэлсээнэй гуримаар шиидхэгдэхэ ёһотой гэжэ Алжир тоолоно. Бидэ эгээл иимэ харал бодол баримталдаг байгаабди.

Империализмын, мүн тэрээндэ алба хэдэг феодалнуудай тухиралгаар Марокотой эбээ таһарһан хүшэр үедэшье Ахмед Бен Белла эб найрамдалай политика баримталһан юм. Эб найрамдал хүсэдэг, арсалдаата бүхы асуудалнуудые эбэй гуримаар шиидхэдэг хүн байһанаа тэрэ үедэ Бен Белла харуулаа. Ямаршье шиидхэбэри абтахагүй гэжэ олон хүнэй баталдаг байбашье, Марокын түлөөлэгшэдтэй уулзахаяа Бен Белла өөрөө Бамако ошоһон юм.

Аддис-Абебтэ конференциин болоходо, африкынхид нэгэдэн жагсаха, империализмда эсэргүүсэн тэмсэхэ хүсэлтэй байһанаа харуулаа һэн. Бүхы арадуудтай хани барисаатай, эб найрамдалда дуратай, нэгэдэмэл Африкые байгуулхын тула тэрэ конференци дээрэ Бен Белла хэнһээшье ехэ оролдолго гаргаа һэн. Амгалан байдалай ашa туһада зорюулһан энэ үрэ ехэтэй ажалаа Бен Белла Каиртa, Аккрада, Монровида, Бамакода, Конакридашье үргэлжэлүүлэн, хаа хаанагүй хани барисаанай, аха дүүгэй үзэл бодол баримталдаг байгаа. Дакарта конференциин болоходо, Московско договорто гар табихыень Бен Белла үүсхэл гарган дурадхаһан юм. Юундэ тиигээб гэхэдэ, тэрэ договор буу зэбсэг хүсэд бүрин хуряаха, эб найрамдал тогтоохо замай шухала алхам болохо гэжэ Бен Белла тоолодог байһан.

Манай эхэ ороной, хүн түрэлтэнэй омогорхол болоһон энэ хүн арадай дундаһаа урган гараа. Юрын ажалша хүнэй хүбүүн юм. Эхэнь—Марни гэжэ нютагта һууриҗалтай таряашан.

Революционер, һайхан сэдьхэлтэй, арадта дүтэ, тэрээнэй байдалые һайн мэдэдэг, түрүү үзэл бодолтой хүн гэжэ Африка, Европо, Ази, Америкэдэ соёл болбосорол дэлгэрүүлхын түлөө тэмсэгшэдэй дунда хүндэтэй болоһон хүн гэжэ манай Бен Белла суурханхай.

Ленинэй түрэһэн агуу ехэ орондо Бен Белла мүнөө иигэжэ хүндэлүүлхэл ёһоороо хүндэлүүлнэ.

Анри АЛЛЕГ,
Алжирай публицист.
(АПН).

Алжир.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. С. Хрущев Ахмед Бен Белла хоёр мэндэшэлэдэжэ байна.
ТАСС-ай фотохроника.

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур.
1964 оной майн 8.

АЛЖИРАЙ АРАДАЙ ДЕМОКРАТИЧЕСКА РЕСПУБЛИК[ЫН] ПРЕЗИДЕНТ АХМЕД БЕН БЕЛЛА МОСКВАҺАА МОРДО[БО]

Баатарлиг алжир арадай алдарта хүбүүн, Алжирай Арадай Демократическа Республикын президент, Алжирай Национальна сүлөөрэлгын фронт гэжэ партиин генеральна секретарь нүхэр Ахмед Бен Беллые москвагайхид майн 7-до хани халуунаар мордохуулаа. Тэрэ аха дүү Болгари ороо.

Ахмед Бен Белла, тэрэнэй дайшалхы соратнигууд — Алжирай гүрэнэй болон партийна ажал ябуулагшад хоёр долоон хоногой турша соо СССР-тэ албанай хэрэгээр хани ёһоор айлшалһан байна.

Нүхэд Л. И. Брежнев, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, А. И. Микоян, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Н. М. Шверник, В. В. Гришин, Л. Н. Ефремов, Б. Н. Пономарев, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор, СССР-эй министрнүүд, Гүрэнэй комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр болон бусад Внуковска аэродром дээрэһээ хүндэтэ айлшание мордохуулаа.

Хэдэн зуун москвагайхид -- промышленна предприятинуудай, шэнэ барилгануудай, эмхи зургаануудай, институдуудай түлөөлэгшэд [...] ром дээрэ байлсаа.

Дипломатическа түлөөлэлгы[...] гаануудые толгойлогшонор, со[...] лон гадаадын оронуудай корр[...] дентнүүд хүндэтэ айлшание [...] дохуулалсаа. Хүндэтэ харуу[...] даһан байгаа, аха дүү хоёр [...] гүрэнэй гимнүүдэй аялган за[...] 21 буудалгаар нациин салют [...]

Алжирай Арадай Демократ[...] Республикын президентдэ [...] Л. И. Брежнев хани һайн [...] дые хэлээ. Ахмед Бен Белла [...] рюугай халуун үгэ хэлэһэн [...]

(ТА[СС])

ОКТЯБРИИН ДҮЛЭН СООҺОО ТҮРЭҺЭН ПОЭТ

Николай ДАМДИНОВ

АХАМАД ЗОХЁОЛШО, АХА НҮХЭР

...Хори тосхондо тэн... уран зохёолой нэгэдэ... түрүүшын туршалга... зүбшэн хэлсэхээ Бу... уран зохёолшодой Хол... Правлениин гэшүүд ...суглаагаар гараа һэн. ...суглаагаа нээхэ дээрээ ...зохёолшодой правлениин ...гшэ нүхэр Балдано түс ...айнгаа хүдэлмэрие ...зохёолшо Хоца Намсарае... ...сараевай түрэһөөр 75 ...гүйсэхөө байһан баярта ... дурадхаба. Зал соо ...ардалһэн халуун альга ...н энэ дурадхалые бул... ...й зүрхөөрөө дэмжэжэ ...ие харуулаа.

...Хоца Намсараевай ...шайнь ойе түрэһэн ха... ...айда дээрэнь, һаяхан за... ...эхилһэн залуу бэлигтэ... ...ида баяраар дурдахаһаа ...юумэ байха аал? «Тү... ...йда», «Залуу наһан» — ...р мэдэрэлнүүд манай ...уушын үрэ зүрхэндэ ...ханхинажа ябадаг бэ...

...шүлэг гээшэ гайхалтай ...хүнэй ухаа зүрхэндэ ...н байдаг даа! Мүнөө ...галдаа Хэжэнгэ, Яруу... ...үргэн дайдаар гарахада... ...сэдьхэлэйм гүн оёорто ...һанай зурагууд гэхэ ...үлгын дуунай аялга ...— нэгэл жэгтэй мэдэрэл ...илжо байба. Хэжэнгэ ...оо Бахалайта уруу ...э ябахадаа, баруун тээ... ...арахадамнай, хөөбэри са... ...үлээр духаяа орёожор... ...һэбхеэн уула хүнгэхэ... ...агаарта тамарһандал ...һэн.

...дэгэр сагаан
...гэн бүрхөөр тодхоһон
шэнги
...хэ тобогор һэбхеэн
уулamни,
...этэн, гэрэлтэн
һанагданалшн... — гэһэн,

...гадаа, эхин һургуулида ...дэһэн шүлэгөө эжэлүүд... ...р шэбэнэбэб. Али энэ ...а Хэжэнгэ нютаг намда ...й танил, балшар наһа... ...н зураг шэнгеэр һанаг... ...гү?

Саашань Яруунын захагүй ехэ (Европын олоншог Швецаринуудые дэбисхэр дээрээ сүлөөтэйхэнөөр багтаажа шадаха) дайдаар гүйлгэнэбди. Америкэдэ «агууехэ нуурнуудай орон» гэжэ бии юм гэлсэдэг. Тэндэ ошожо хараагүйдөө мэдэнэгүйб. Зүгөөр, манай Буряадта тэнгэри газар хоёройнгоо үнгэ толо буляалдуулжа байдаг сэнхир һайхан нютаг бии. Энэ хадаа — Ярууна. «Сэгээн хүхэ Ярууна» гээд яагаа мэргэнээр Хоца Намсараевич энэ дайдые нэрлээ гээшэб! Ярууна нютагай сэлмэг толинь хүри-улаан хяаза шэнги шэнэһэн тайга хадануудаар хүреэлэгдэнхэй. Үндэр тэнюун тэнгэри, үргэн нэлэнхы дайда... Үнэхөөрөөшье. Хоца Намсараевич, танайхидал адли мэргэн шадабаритайгаар зураглажа һурахал ёһотой байна даа:

Шэлдэн улаан
Шэнэһэн модон тайгаһаа,
Сэнхир һайхан
Сэгээн хүхэ Яруунаһаа
Хөөрэн гараһан
Хүбэн сагаан үүлые
Тулан байдаг
Тунгалаг агаар зэдэлнэ...

Магад энэ шүлэг тиихэдэ зүрхэн соомни ханхинажа, үлгын дуунай аялга һануулан зэдэлээ гү? Тииһэн байгаа ёһотой — арадай дууша Хоца Намсараевай сүлөөтэ һайхан нютагаа магтан дуулаһан дуунууд буряад дайдын хүбүүд, басагадай шуһанда эхын һүнтэй хамта угжагдажа оронхой ха юм!

Хоца Намсараев тухай эрдэмтэд монографинуудые бэшэһэн байдаг, тэндээ хамаг зохёолнуудыень хуу шэнжэлжэ үзэнхэй, сэгнэлтэ шүүмжэлэл үгэнхэй юм. Теэд Хоца Намсараев тухай, тэрэнэй гайхамшаг һонирхолтойгоор ажаһуугдаһан наһан тухай, үндэр һайхан хуби заяан тухайнь, хүн түхэл, абари зан, аяг ааша тухайнь ном үшөө бэшэгдээгүй. Иимэ ном заатагүй бэшэгдэхэ ёһотой гэжэ һанагдана — уран зохёолшые һайн мэдэхэ нүхэдэйнь, харалсаһан, уулзаһан зоной хамтын оролдолгоор энэ ном бүтэхэнь лабтай. Хорин долоотой болотороо Октябриин хубисхалай урда тээхи байдал соо «шиихарһан» манай зохёолшо мүнхэдөө тохорон ошоошо тэрэ хүйтэн сэбдэг сагые номууд сооһоо уншаа бэшэ, өөрөө хараһан байгаа бшуу. Тиигээд саашань, дүшэ гаран жэлые шэнэ һайхан байдалай наран доро үнгэргөө. Торхо аарса эмээлтэ морин хоёроор хүршэ айлдаа үгтэһэн буряад хүбүүнэй харгынь Совет засагай тогтоогүй һаа, ямараар годирхо һэм гэжэ һанаад үзэе. «Уетэн залуу нүхэдһөө үлүү ондоош ябаагүйб, гэжэ хубисхалай урда тээхи тэрэ үе тухайгаа Хоца Намсараев хожомынь бэшээ һэн. Урданай хүдөөгэй олон хүбүүдтэл адляар, урдаа табиһан эли тодо зорилгогүйхэнөөр, мундуу муяагай эхин соо, архи тамхинай утаан соогуур лэ энэ наһан үнгэршэхэдөөл болохо байгаа бшуу. Теэд Совет засаг, Коммунис парти манай буряад арадые гэрэлтэ һайхан социализмын замаар хүтэлжэ, арадайнгаа дунда хонгёо дуугаараа, һонор сэлмэг ухаагаараа тодорһон Хоца Намсараевта арюун үндэр хуби заяа түхеэржэ үгөө һэн. Тингэжэ, үргэн Хэжэнгын талаһаа гараһан хүбүүн арадай дуушан болоо. Уран дууша Намсараевай наһаниинь шье дуун шэнгеэр, эртэ холо сагһаа эхитэй эпическэ поэмэ шэнгеэр үнгэрһэн юм.

Орожо байһан улаан наран үглөөдэртөө наранай гараха зүг тээшэ элшэнүүдээ эльгээһээр хоргододог. Тэрээн шэнги, үндэр наһатай болошо ерэхэдээ, манай ахамад зохёолшо залуушуул тээшэ сэсэн сэлмэг харасаяа сүм хандуулаа һэн. Хоца Намсараевай «Би һанаһанаа хэлэхэм» гэһэн һүүлшын статья соо хэн тухай хэлэгдэнэ гээбтэ? Залуушуул тухай — Бадмаев, Ангабаев, Жамбалдоржиев, Петонов, Галанов тухай үбгэн һанаагаа зобожо, хэды ехэ харюусалгатай хэрэг бэедээ даажа абаһанаа залуушуул һанажа ябагты гэжэ захяа бэлэй.

Буряадай мэдээжэ уран зохёолшо, олониитын ажал ябуулагша Хоца Намсараевич Намсараевай түрэһөөр 75 жэл гүйсэбэ. Энээнтэй дашарамдуулан, уран зохёолшын хаанашье хэблэгдээгүй шүлэгыень уншагшадайнгаа анхаралда дурадхаха зуураа, мүн уран зохёолшотой танил байһан нүхэдэйнь һанамжые, статьянуудые толилбобди.

Хоца НАМСАРАЕВ

АРАДАЙ ДУУНҺАА АЛТАН

Сэсэн хүбүүн түрөө һаа,
Сэхэ ябадаг юм.
Арадай тулада тэмсээ һаа,
Ашатай баатар болодог юм.

Нэгэш тэрэнние мартангүй.
Нэрлэн хэлэхэ зоригтойб,
Хожом ...ойно орхнигүй,
Хододоо һанаха хүсэлтэйб.

Хэлэһэн үгэм хэб соогоо
Хэзээш мүнхэ байдагһай,
Олоһон эрдэм саг соогоо
Уран хурса ябадагһай.

Үбгэн залууш нилгаагүй
Үнэтэй ажал хэдэгһай,
Үеын үедэш өөрэгүй
Үрэт... туһатай хэрэгһай.

Амиды ябаһан наһан соо
Ажалые жаргал гэдэг юм.
Арадай хэлэһэн үгэнүүд соо
Алтан дуһал байдаг юм.

Түүхын байһан газарһаа
Түмэр хэлээр дууладаг.
Энээни мэдэһэн эрдэмһээ
Эсэгын тэмсэл элирдэг.

Буряад манай оронһоо
Буладай хурсань шалгархал.
Булта манай зоригһоо
Эрдэмэй гэрэл сасархал.

Хойто үеын хэрэгһээ
Хожом намда этигээрэй.
Арад зоной түүхэһээ
Алта малтан олоорой.

БКНИИ-гэй архив соо хадаглагдажа байдаг Х. Намсараевай фондһоо абтаба.

Х. Намсараевай нэрэмжэтэ соёлой гуламтануудта

Хэжэнгын дунда һургуулида

Нютагайнгаа хүн, Буряадай мэдээжэ ехэ уран зохёолшо Хоца Намсараевай түрэһөөр 75 жэлэйнь ойтой дашарамдуулан, түс һургуулиин түрэлхи хэлэнэй кабинет соо уран зохёолшын булан эмхидхэгдэбэ. Тэндэхи уран зохёолой кружок «Зүрхэнэй дуунууд» гэжэ ханынгаа газетые Х. Намсараевта зорюулаа. Энэ дурасхаалта үдэртэ зорюулагдажа, уран зохёолшын ажал ябуулга, ажабайдалай намтар тухай түсхай хөөрэлдөөнүүд класс бүхэндэ болоно.

Буряад драмын театрта

«Тайшаагай ташуур» гэжэ Х. Намсараевай суута пьесэнь түс театрта олон жэлэй туршада табигдаһан.

— Мүнөө «Тайшаагай ташуурые» һэргээн табихамнай,— гэжэ түс театрай директор Ц. Балбаров манай корреспондентдэ мэдүүлээ.— Мүн уран зохёолшын түрэһөөр 75 жэлэй ойдо тэрэнэй зүжэгүүдһээ зарим хэһэгүүд табигдаха.

ТОО, БАРИМТАНУУД

1929 онһоо 1962 он хүрэтэр Хоца Намсараевич Намсараевай 60 ном хэблэгдэһэн байна. Тэрэ тоодо буряад хэлэн дээрэ 44 ном, ород хэлэн дээрэ 13 ном, монгол хэлэн дээрэ 3 ном хэблэгдээ.

Тэрэнэй бэшэһэн «Үбгэн Гэлэнэй үгэ» гэжэ поэмэ, «Жоодшо», «Ула Зула хоёр» гэжэ шүлэгүүд хорёод-гушаад онуудта үргэн арад зоной дунда ехээр тараһан байна.

Хоца Намсараевай бэшэһэн зохёолнууд 1957—59 онуудта табан боти болгогдожо хэблэгдээд, арад зонойнгоо дунда таранхай.

АРАДАЙ ДУУША

1

...рэ гэһээр зургаан жэл шахуу болобо ...ха. Нэгэ сайлалган дээрэ Х. Н. Намса...ай зэргэлжэ һууһан холын айлшан ...э асууба: «Та, Хоца Намсараевич, иихэ...дытэй боложо ябана гээшэбта?». «Му...болотороо минии наһа мэдэхэгүй аад лэ ябаһан хүмши», — гэһэндэл тэрэ асуугтаа урдаһаа тон хёрхоор гэтэн һуутараа. ...нюдэниинь хубилжа, шоггойшье гээ ...шоггой, гунигтайшье гээ һаа — гунигай ...р гэрэлтээд: «Һаял хада арба найма ...ай ябаа һэм даа!» — гэжэ хэлэбэ. Той... һууһан зоной энеэдэнэй замхахада «Хүн һанаагаараа хүгшэрдэггүй, махабадаа... хүгшэрдэг юм» — гэжэ нэмээгшэ бэлэй. ...ее һанажа ябахадам, энэ сэхэ, сэсэн, ...гы удхатай үгэ шэнги байдаг. Удхын...талаар бүхы хүнүүдэй наһа байдалда ...таараха юм гү, үгы гү бү мэдэе, на...а залуу аад, һанаагаараа хүгшэршэһэн ...нэгэд баһа дайралдадаг бшуу. Юрэ...шье, энэ үгын удха Хоца Намсараеви... ...өөрынь сэдьхэлэй байдал, абари зангы...элирүүлхэ талада түһатай баймаар. Ушар гэхэдэ, Х. Н. Намсараев өөрынгөө һүүл...үдэр болотор ганса үетэнөөрөө бэшэ, ...ехэнхидээ залуу һүрэгөөр, һураггүй ...зоноор нүхэсэдэг, хөөрэлдэдэг, һургаал ...дэг һэн. «Сэсэн хүн хүниие голодоггүй», ...эн хүн өөрэһөө доошо үелэхэ» — гэжэ ...ай оньһон үгэдэ хэлэгдэдэг. Теэд Х. Н. ...сараев ухаагаараа түйжа гү, али залуур... «өөрһөө доошо үелдэг» байһан бэшэ, ...өөрынгөө һанаан сэдьхэлэй үнэхөөрөө ...у. эрмэлзэл ехэтэй байһан дээрэһээ тии...һэн. Һанаан сэдьхэлэйнь залуу байһа...нь ганса абари зан, аяг ааша дээрэһээнь ...гдана бэшэ, илангаяа өөрынь бэшэһэн, ...ед жэлдэ бэшэһэн уран зохёолнууд дээ...рэнь харагдана. Түрүүшыншье, һүүлшын...үедэ бэшэһэн зохёолнуудынь илгадгүй ...залуугай «шүүһэтэй», эршэтэй байдаг. ...үнөөдэр буряадай ахамад уран зохёол... ...олониитын ажал ябуулагшай үндэһэн со...

2

...вет литературын эхи һуури табилсагшадай нэгэн болохо Хоца Намсараевич Намсараевай түрэһөөр тэбхэр далан табан жэл үнгэрбэ.

Х. Н. Намсараев 1889 оной май һарын 9-дэ буряад хизаарай Дээдэ Хэжэнгэ нютагта улаан сурбадаа дарагдаһан, үгытэй айлай бүлэдэ түрөөд, хоёр наһа гүйсэхэ хирэдээ нютагайнгаа дунда шадалтай Цэбэгэй Намсарайтан гэжэ айлда үгтэһэн юм. Хүбүүнэйнгээ гурбатай боложо ябахада, үргэһэн эсэгэнь наһа барашаба. Норжомо эхэ, Бадма хүгшөөдэй хоёртоёо гээгдэһэн багахан хүбүүнэй байдал улам хүндэржэ захалба. Үдэртөө эхынгээ ажал хамһалсаад, үдэшэндөө хүгшөөдэйнгөө үльгэр түүхэ хөөрэхые шагнаһаар байтарнь, үдэр, жэл ошожол байба. Нэгэтэ үглөөгүүр хүгшөөдэйнь найматай хүбүүгээ улаан мориндоо һундалдуулаад, нютагай номшо-монголшо Дагба үбгэнэйдэ ном үзүүлхээр абаашажа орхиһон байгаа. Уданшьегүй тэндээ һүбэлгэн хүбүүн монголоор дарьяса уншадаг, шурьяса бэшэдэг болобо.

Тэрэ үедэ хууша монгол дээрэ ямар ном уншаһан байгааб? «Би һанаһанаа хэлэхэм» гэһэн статья соогоо Х. Н. Намсараев иигэжэ бэшэнэ: «Жэшээлбэл, Хориин Вандан Юмсуновай, Шираб-Нимбуу Хубитуевай, Агын Түгэлдэр Тобоевой, Сэлэнгын Будаевай, Баргажанай Сахаровай гараар бэшэгдэһэн, буряадай түүхэдэ холбогдохо угай бэшэгүүд, Хориин Ринчин Номтоевой «Тодорхой толи» гэжэ буряад хэлэ бэшэгэй дүрим (грамматика). Хангаловай арадһаа хуряажа бэшэһэн аман зохёол, Агын Жамсарановай мүн арадһаа хуряажа бэшэһэн хэдэ хэдэн томо үльгэр, онтохонууд, Элбэг Доржи Ринчиногой оршуулһан Л. Толстойн «Ассириин Асархатоң хаан», А. Пушкинай «Алтан загаһан, загаһаша үбгэн» (хэнэйшье оршуулһаниинь мэдэгдэнэгүй), баһа тэрэ мэтэ түбэд хэлэнһээ буряад болгожо оршуулагдаһан шажанай, тэрэшэлэн арадай түхэлтэй номууд гэхэ мэтэ нилээдгүй олон зүйлнүүдые эндэ тэмдэглэмээр».

3

Арба багаха гарамсаараа Хоца хүбүүн хүсэд хүдэлмэришэн, бүлынгөө урдаа хараха, түшэхэ бүһэтэй хүн болоо. Тииһэһээ хойшо тэрэнэй хээгүй ажал гэжэ үгы шахуу. «Добые бүрхөөмэ дүн сагаан хонид һалхи һүрин бэлшэжэ, тэрэнэй саана муу набтагар һарьмай дэгэлтэй, модо тулаһан, хүл нюсэгэн хүн шанга шангаар хашхарна» — гэһэн «Цыремпилэй» мүрнүүдые һанахагүй уншагша байха аал? Өөрөө хони адуулжа ябаагүй хүн иимэ мүрнүүдые гаргажа шадахагүйнь элитэ. Холо ойрын нютагуудаар десятина сабшажа, дарха хэжэ, зураг зуража хоолойгоо тэжээнэ, олзо олохо һанаатай ябана, дарга ноёной хажууда бэшээшээршье байгаад түршана.

1917 оной Октябриин хубисхалай мандахадань, Х. Н. Намсараев нютагтаа һаяхан нээгдэһэн эхин шатын һургуулида багшалжа байба. Юумэ уншадаг, үзэдэг, хара ухаагаар түгэлдэг, түрүү үзэлтэй хүн һэн туладаа Х. Н. Намсараев энэ түүхэдэ болоһон шэнэ хэрэг үйлые айхабтар һонирхолтойгоор угтаа бэлэй.

Х. Н. Намтараевай түрүүшын зохёол-шүлэг хэблэгдэжэ, 1924 ондо «Буряад-Монголой Үнэн» газетын хуудаһан дээрэ гараа һэн. Энээнһээ урда үндэһэнэй хэблэлэй тогтомол центр гэжэ үгы байһан дээрэһээнь хүдөөгэй бэшээшын юумэ хэблүүлхэ гээшэ тон бэрхэтэй байһан. Юрэ хэлсэхэдэ, Х. Н. Намсараев «Харанхы саг хаягдажа» гэһэн шүлэгһөө түрүүн хэдэ хэдэн багаханууд зүжэгүүдые бэшэжэ, нютагайнгаа зоной дунда табилсаһан байха.

1924 онһоо хойшо Х. Н. Намсараевай нэ...

4

...рэ «Үнэн» газетын, журналнуудай номуудай хуудаһан, гаршагууд дээрэ хододоо харагдадаг болоо һэн. 1926 ондо гараһан тэрэнэй «Үбгэн гэлэнэй үгэ» гэжэ поэмэ бүхы арадуудайнгаа дунда үргэнөөр таража, автоайнгаа нэрэ алдаршуулаа һэн. Үнэхөөрөөшье, буряад литературын түүхэдэ энэ зохёол хүндэтэй һуури эзэлнэ. Хүхирөөн татажа хэлээ һаа, манай үндэһэн совет литература хадаа «Үбгэн гэлэнэй» эбэрһээ гараа гэмээр. Хорёод оной рассказууд: «Аляа Балдан» «Үншэдэй үхэл», «Эзэн ба богоол», «Үбгэн банди», «Хара шарайта», «Мүльхидэг лама, мүргэдэг хонин», «Ноёной хүбүүн» г. м. буряад прозын гол үндэһэн болоо.

Саг жэлэй ошохо бүри уран зохёолшын гүүрһан хурсадажа, жаргалта һайхан мүнөө сагай болон ерээдүйн байдалые магтан дуулаһан зохёолнууд олошороо. Гушаад оной олон шүлэг, поэмэнүүдэй хажуугаар «Цыремпил», «Тиимэ байгаа», «Нэгэтэ һүни» гэһэн гайхамшагта зохёолнуудые тэмдэглэнгүйгөөр гаража болохогүй. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ Х. Н. Намсараевай бэшэһэн зохёолнууд: шүлэгүүд, поэмэнүүд, «Илалтын түяа», «Алтан зэбэ» гэжэ повестьнууд дотор совет арадай илаха байһанда этигэл найдабари эли тодоор харагдадаг, совет хүнүүдэй баатарлиг хэрэгүүд алдаршуулагдадаг, фашизмда угаа ехээр зэбүүрхэлгэ харуулагдадаг байгаа.

Дайнай хойто тээхи жэлнүүдтэ Х. Н. Намсараев арадуудай амгалан ажалые, шэнэ дайнда эсэргүүсэн, тэдэнэй хэдэг тэмсэлые зоригжолтойгоор дуулагша байһан юм. «Цыремпил» гэжэ гушаад онойнгоо повестиие саашань үргэлжэлүүлжэ, удхыень гүнзэгы, хэлбэрыень уран болгожо, «Үүрэй толон» гэжэ томошог роман эгээл энэ үедэ гаргаһан

5

байна. Х. Н. Намсараевай бүхы наһан соогоо бэшэһэн зохёолнуудайнь гол түлэбынь табан ботитой Зохёолнуудайнь суглуулбари соо оруулагданхай. Энэ Зохёолнуудынь буряад совет литературын алтан жасын гол үндэһэн мүн байһаниинь арсалтагүй.

Х. Н. Намсараев уран зохёол бэшээд, ганса бээ хараад ябаһан бэшээшэ бэшэ, харин арад зониие гэгээрүүлхэ, болбосоруулха хэрэгтэ бүхы наһаараа оролсоһон, ёһотойл арадай эрхим түлөөлэгшэ, Коммунис партиин үнэн хүбүүн. Х. Намсараевай хүдэлһэн газарнуудай зарим нэгые дурдабал: 1917 онһоо 1928 он хүрэтэр Хори Хэжэнгын һургуулинуудаар багшалаа, 1922 ондо Хориин аймагай ревкомой гэшүүн байгаад, 1925 ондо КПСС-эй гэшүүн болоо. 1928 онһоо Буряадай соёл болбосоролой институтда, «Б. М. Үнэн» газетэдэ, номой хэблэлдэ, уран зохёолшодой Союзда, Москвагай Центриздадта хүдэлөө.

Коммунис партиин хүмүүжүүлгээр, үргэмжөөр, туһаламжаар арадтаа асари ехэ туһа үзүүлхэ шадал олоһон, буряад арадай эрхим хүбүүдэй нэгэн — Х. Н. Намсараев үнэн сэхээр ажаллаһанайнгаа ашаар арадтаа ехэ хүндэтэй болоһон, тэрэнэйнгээ үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн байна. Ленинэй орденоор, Ажалай Улаан Тугай хоёр орденоор, медальнуудаар шагнагдаһан, республикын искусствануудай габьяата ажал ябуулагша гэһэн нэрэ зэргэ олгоһон, КПСС-эй обкомой, СССР-эй ССП-гэй гэшүүнээр, СССР-эй Верховно Советэй депутадаар гурба дахин һунгагдаһан юм.

Буряад арадай үнэн сэхэ хүбүүн, коммунист, эсэшэ сусашагүй ажалша, үндэһэн совет литературын болон соёл культурын ажал ябуулагша, һайн һайхан сэдьхэлтэй, урин зулгы зантай Хоца Намсараевич Намсараевай һаруул дурасхаал манай сээжэ зүрхэндэ хододоо мүнхэ хадуугдажа ябахал!

Г. ТУДЕНОВ,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

ХОЦА НАМСАРАЕВИЧ

...ан Хэжэнгээ
мартагшалгүйб.
...архан наһанайм нютаг юм
даа.
...хан сэсэгээр
бадаранхайгша,
...даа алдартай нютаг юм
даа.
(Х. Намсараев).

...ад зоной барюу даруу зан ...алан хэлэхэдэ, Хоца Нам...ич Намсараев совет буряад ...урын хүгжэлтэдэ өөрынгөө ...е дүүрэн оруулһан, наһаяа, ...лээ, абьяасаа арад зо...е хүсэлэнтэй, ажал хүдэл...йнь, ажабайдалтайнь хол...адаһан дээрэһээ хёрхо ню...сусаршагүй зоригтой, һай...дьхэлтэй хүн байгаа. Үдэ ...э хоёрой хада хабсагайһаа ...түргэн урадхалтай гол ...айнгоо уһа хамталан, үргэн ...огоо мүнгэн долгидоо эбхэ ...р Байгал далайдаа шуд...юрууень үргэһэнтэй адли. ...Намсараевич Намсараев Хэ...голһоо эхилээд, уран зохёо...ба соогуур өөрын шанга ...й, өөрын ехэ долгитой ...уураа, арад зонойнгоо бии ...н литературын урадхалые ...адхэн, эршэ дээрэнь эршэ ...н һаба үргэнтэй, уһа тун... ...й совет буряад литерату...түүлалсаһан хүндэтэ аха... ...зохёолшодоймнай нэгэн боло... ...э дээрэһээ арад түмэнэйн... ...лас нэгэтэй нүхэдэйнгөө ... ...элдэ халуун дураар ...ан байдаг. Ородой агууехэ зохёолшо Н. В. Гоголь иигэжэ хэлэһэн байна: «Уран зохёолой оршомдо үхэл гэжэ байдаггүй юм, нүгшэһэншье хүнүүднай манай хэрэгтэ хабаадалсажа, амиды шэнги адлихан үйлэ хэрэг ябуулалсажал байдаг». Зүб лэ даа. Хоца Намсараевич гансахан лэ манай зохёолшодой бүлэдэ дурдагдадаг бэшэ, харин үргэн арадайнгаа сэдьхэлдэ уран үгөө тарин, дуу шүлэгөөрөө дурдагдан байдаг. Хони адуулжа ябаһан хонишоншье хүхэхэн гадартай ном гаргаад:

Хүхэ ногоон ургахал даа.
Хүбшын модон намаалхал даа.
Хүхы шубуун донгодохол даа.
Хүхэншни дэлбэрхэл даа.
Тэрэнииешни
Юуншни
Хүхэхэб даа!
Тээгэ!
Тээгэ!
Тээгэ!
Тээгэ! — гэжэ хонин

һүрэгһөө гээгдэшэтэрээ уншажаш ябажа магад. Саашадаашье элинсэг хулинсагнай ерээдүйн гэрэлтэ байдалай түлөө, хүн амитанай түлөө бүхы хүсэ шадалаа үгэн ябаһан поэт, зохёолшын зүрхэнэй, һайхан сэдьхэлэй, һаруул дуранай дүлөөр бадарһые тэмдэглэн байханъ дамжаггүй. Юундэб гэхэдэ, Хоца Намсараевич Намсараев өөрынгөө дура, мэдэрэл харуулан, Эхэ орон, парти, арад зон — эгээл энэ гурбан нангин нэрэтэй алтан наһаяа, арюун бэлигээ холбоһон байха юм.

Хоца Намсараевич Намсараев шуһа мяхаараа, сохилжо байһан зүрхөөрөө нэн түрүүн поэт байһан шуу даа. Зохёолшын бодол ухаан прозооршье бэшэхэдээ, анха түрүүн поэзиин гэхэ гү, ирагуу найруулгын уутада хандажа, эгээл эндэһээ хүсэд дүүрэн буридэһэн бодолоо оложо, шүлэгэй хурса хурдан үгэнүүдые хэрэглэжэ дансалдаг байгаа. Хоца Намсараевичай прозонуудые абаад поэмэнүүд болгожорхёо һаа, манай зарим поэдүүдэй шүлэгүүдһээ үлүү һайхан шүлэгүүд болоод байханъ балай гайхалтай бэшэ байха. Уран үгын талаар, дэлгэр баян буряад хэлэ мэдэсээр нэгэшье хүниие урдаа хараагүй һэн гэжэ хэлээ һаа, ехэ эндүүрэлтэй байхагүйнь мэдээжэ. Хоца Намсараевичай юрыньшье хөөрөөнүүдынь үргэлжэ поэзи шуу даа. Иимэ дээрэһээ Хоца Намсараевичай поэзи гүлмэрхэн бодолтой үхибүүдһээ эхилээд, бүгэдэндэ хуу ойлгосотой байдаг. Хоца Намсараевич зохеолойнгоо удхада тон ехээр һаналаа табиха зуураа, бэлигэйнгээ эршые эгээл энэ һудал дээрэ шангадхадаг, арад зондоо талын ута дуун шэнги ирагууханаар хандажа байтараа, арад зондо харша этэгээдтэ ууртай сухалтай үзэн ядама зэбүүрхэлээр мүльһэтэ саридагһаа бууһан шуурган шэнги аянга шангадажа, хүнэй зосоо, хүнэй сэдьхэл зүрхэндэ, хүнэй ухаан бодолдо хара сагаан хоёрые хахалан үгэдэг.

Хоца Намсараевичһаа манай һуража абаха юумэн олон даа. Хүн талаһаань хараад үзэхэдэ, хэды томо ехэ хүн байгаа даа. Томо ехэ гэхэдээ, би газаа талынь бэшэ, харин доторойнь гүнзэгые хэлэнэм. Тиигээш хадаа сэдьхэл нимгэнтэй, юумэ хайрлаха, юумэндэ уярха. Хэнтэйшье һаань нүхэсэхэ, хөөрэлдэхэ, залуутай залуу болохо, үбгэд хүгшэдтэш үгэ олохо, зонойл хүн байгаа. Хоца Намсараевич хэлэгшэ һэн: «Наһатай болохо тумаа доошоо үелхэ ёһотой» гэжэ гү, али «хүнэй сэдьхэл үтэлдэггүй юм» гэдэг һэн. Нээрээшье Хоца Намсараевич үнэхөөр лэ уйдаха гажархые мэдэхэгүй, ажабайдалые хэды ехэ дурланги залуу нюдөөр хаража, уран зохёолдоо оруулдаг байгааб даа!

Теэд би залуу нүхэдтөө хэлэхэ байнам. Энэ һайхан үедэ түрэһэн хүндэтэ золоо дүүрэн эдлэжэ, арад зонойнгоо коммунизм тээшэ алхалжа ябахада, бидэ зохёолшод түрүүшын зэргэдэ халуун наранше һаань, хүйтэн үбэлшье һаань, сухарингүй ябаха ёһотойбди. Арад зонойнгоо түүхэтэ «Һүри» хаяжа байхада, бидэ шииираг шииираг асашадай дунда адлихан һүри хаялсажа, нюруунь таталсаха ёһотойбди. Энэ алдарта замда мнай Хоца Намсараевичай үгэ манаа зоригжуулан, халуун зүрхэндэмнай бадаран байна:

Хэлэһэн үгэм хэб соогоо
Хэзээш мүнхэ байдагһай
Олоһон эрдэм саг соогоо
Уран хурса ябадагһай.
Амиды ябаһан наһан соо,
Ажалые жаргал гэдэг юм.
Арадай хэлэһэн үгэнүүд соо
Алтанай дуһал байдаг юм.

Цырен-Дулма Дондокова.

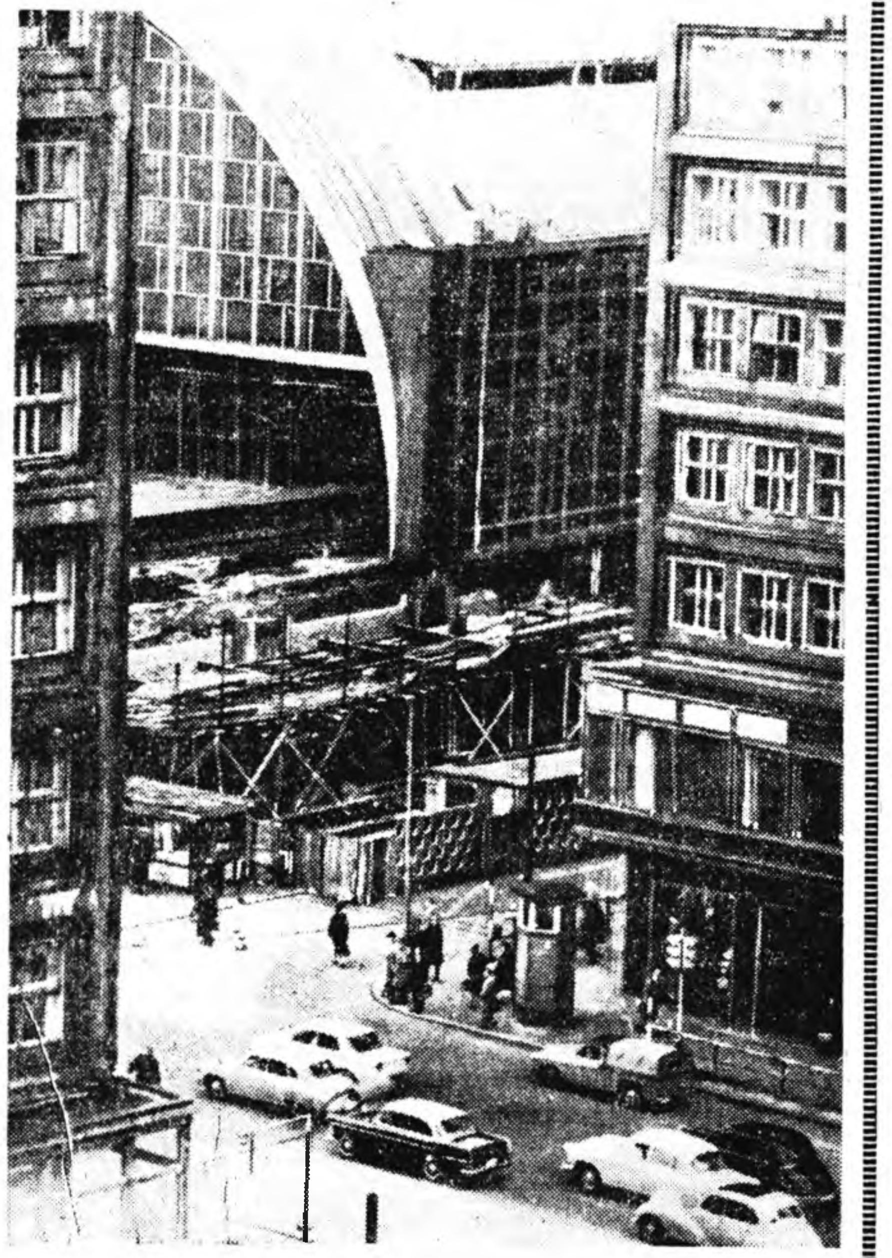
Буряадай мэдээжэ уран зурааша Цыренжаб Сампилович Сампилов Хоца Намсараевтай ехэ үелдэг байһан юм. Сугтаа игнүү рида ябадаг, шатар наададаг һэн. Тиихэдээ Цыренжаб Сампилович блокнодоо гаргаад, нүхэрэйнгөө дүрэ зурадаг зантай юм һэн. Харин Хоца Намсараевич Намсараев уран зурааша нүхэр тухайгаа инаг уринаар хөөрэхэһөө гадна, хэдэн статья, очерк бэшэжэ толилуулһан байха.

— Унаган лэ нүхэд юм һэн,— гэжэ Ханда Очировна Сампилова хөөрэнэ.

— Бэе бэеэ шоглохо, наадалалсаха дуратайнууд һэн,— гэжэ Бальжид Гутаповна Намсараева нэмэнэ.

Хоца Намсараевые Цыренжаб Сампиловай нүхэр ёһоор зураһан шаржнуудые дурадханабди.

ГИТЛЕРЭЙ ФАШИС ДАРЛАЛТАҺАА ГЕРМАНИИЕ СҮЛӨӨЛҺӨӨР 19 ЖЭЛЭЙ ОЙ ГҮЙСЭБЭ

БЕРЛИН — ГЕРМАНИИН ДЕМОКРАТИЧЕСКА РЕСПУБЛИКЫН НИИСЛЭЛ ХОТО. ГДР-эй ниислэл хото — Берлин жэл ерэхэ бури улам гоё һайхан боложо байнхай. Хуушан гэрнүүдэй хажуугаар олон дабхар шэнэ гэрнүүд бодоно. Шэнэдхэн һэльбэлгын хэрэгтэ бетон шэл, пластик ехээр хэрэглэгдэнэ. Энэ зураг дээрэ Александер-плац талмайн зарим хуби, городой электрическэ түмэр харгын вокзал харуулагдана. АДН—ТАСС-ай фото.

Илалтын һайндэрые угтуулан

АХА НҮХЭРЭЙ ХӨӨРӨӨН

Мэнэ һаяхан Монгой найман жэлэй һургуулиин үхибүүд класс соогоо с[ ]аржа, 1941—1945 онуудта Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда ябаһан аха заха нүхэр Дондок Сандыкович Богроевые урижа асараад, ябаһан ябадалаа хөөрыт гэбэ. Тэрэ нүхэр хэды зай забһар үгышье һаа, үхибүүдэй урихада тэбшэжэ ядан, тус һургуулиин һурагшадай урда ерэжэ, һонирхомоор зүйлнүүдые хэлэбэ. Тэрэнэй нэгэ хэдыень бэшэхэ болоо һаа, иимэ байна:

Манай Мон тосхонһоо нэгэ доро дүшөөд х[ү]нүүд сэрэгтэ 1941 оной зун мордоо һэмди. Тэдээн сооһоо арбаад лэ хүнүүд һөөргөө бусажа ерээ. Би өөрөө таба һарын турша соо дайлалдааб. Великие Луки гэдэг городые карта дээрэ олохот, тэндэ ябатараа, хүндөөр шархатажа, һайн болоод байһаар, плендэ абташоо һэм. Нэгэдэхеэ шархатахадаа далаяа, булшангаа будуулаа һэм. Хоёрдохиёо шархатахадаа, фашистын һомон улаан һугаарни ороод, бэеымни сүмэ сохижо гараа бэлэй. Зол болоходоо, тэрэ һомон зүрхэ уушхыемни дайрангүй хүнды талаар гараһан байгаа. Тэрэгүй һаа, би таанартай иигэжэ хөөрэлдэжэ байхагүй байгааб.

Немец фашистнуудай ара талада хоёр жэл хахад соо плендэ ябааб. Германиин олон олон городуудаар адуу мал шэнги туулгажа, тамалагдажа [я]баабди. Немец хэлэ мэдэхэ бэшэб даа, нэрэнүүдыень мүнөө ойрдоо һананагүйб. Зобохошье гээшые үзөөб. Ухэхэһөө бэшые бултыень үзэгдөө. Хэды хүндэ хүшэр байдалда оробошье, хүндэ амин хэрэгтэй, хаба шадалай үгышье һаа, ябалсаад лэ байхаш. Немец фашистнууд гээшэ хүн түхэлтэй ан арьяатан ябаал даа. Хэнииешье гамнаха, хайрлаха гэжэ мэдэхэгүй. Үдэр һүни унтаагүй, үргэһэ нойртоо садаагүй, үлэн туранхай ямар нэгэн плендэ оргошын туража гү, али харанхалжа унаа һаань, нэгэ хэды үдьхэлжэ үзөөд, бодоогүй һаань, буудаад алажархидаг байгаа юм. Хэды олон минии хайрата нүхэд—совет хүнүүд алуулааб даа, хэлэхэньшье аргагүй.

Бидэнэр түрүүшээр Германиин газарта байгаа һэмди. Маниие удангүй Францида абаашаа юм. Тосхонойнь нэрые һайнаар һананагүйб. Тэрэ тосхон Франциин Париж Нанси гэдэг хоёр ехэ городуудай хоорондо байдаг Жуамбиль гэжэ нэрэтэйл һэн хаш. Бай байһаар, манаар хамта итальянецууд, французууд, испанецууд болон бусад олон яһатан зон байдаг болобо. Немецүүд тэдэниие газар бүрһөө пленнигүүд болгон суглууһан [б]айгаа.

Үгэ хүүрээ ойлголсохогүй тиимэ олон яһа бүриин зонууд сугларъбашье, айхабтар бэе бэеэ хайрлаһан, харамнаһан, үмөөрһэн байгша һэмди. Немецүүдэй дарагдахые, Совет Армиин и[р]ан ерэхые булта хүлеэдэг, найдадаг байгаабди.

Бидэнэр газар барак соо ехэ олоороо, боошхо соо дабһалһан загаһан шэнгеэр байгша һэмди. Үглөөнэй улаан наранһаа үдэшын боро хараан болотор хатуу хүндэ ажал хэхэш: ханааб малтаха, хартаабха суглуулха, шабаадаһанай газар арилгаха, ш[у]луун нүүрһэ тээхэ гү, али буулгаха гэхэ мэтэ. Фашистнууд маниие эдеэлүүлхэдээ, арайл үхэхэгүйгөөр үл залгадаг байгаа.

Хара талханай муухай һагшадаһа арилгагдаагүй жэжэ хартаабха хоёрые холижо худхажа шанаһан бурдуут шэнги юумэ эдидэг һэмди. Үлэн хооһон зон амта шэмтыень мэдэнгүй, үл залгадаг байгаабди. Хатуу шэрүүн унтари, банида орохо гэжэ юушье мэдэхэгүй—иимэ байдалтай һэмди. Бөөһэ хюурһамнай гэжэ хэм хэмжүүргүй болоо һэн. Хүнэй бэе түрүүшээр зохолдог байһанаа, һүүлэй үедэ бөөһэндөө дадаад, миин лэ халуу бусалдаг юм байгаа.

Иимэ хүндэ хүшэр байдалые тэсээгүй дээрэһээ олон лэ нүхэднай (яһа бүриин пленнигүүд) наһа бараа. Плендэ ябаха гээшэ ульгэр түүхэдэ хэлсэдэг эгээл амидын тама юм.

Бүхы немец зон фашистнууд гэжэ болохогүй. Немец фашистнуудай хажууда фашист бэшэ немецүүд ябадаг. Тэдэнэр маниие хайрладаг, Гитлерые үзэн ядадаг һэн. Би нэгэ немец үбгэнтэй хөөрэлдэһэнөө мартагшагүйб. Тэрэ һайн лэ хүн һэн. Нюужа хабшажа байгаад, манда иигэжэ хэлээ һэн: «Таанар тэсэжэл үзэгты. Фашистнуудай хэрэг муудажа байна. Совет сэрэг мэнэ мэнэ ерэхэ болоо!» Үлэн хооһон манда энэ баярай мэдээн юунһээшье үлүү, ямаршье хоол хубсаһанһаа үлүүгээр урма зориг түрүүлжэ, тэнхээтэй тамиртай болгоо һэн. Плендэ ябаһан бидэниие немец баяшуул гэртээ абаашажа, элдэб муухай ажалаа хүүлдэг һэн. Тиигэжэ ябахадаа, тиимэ һайн сэдьхэлтэй немецтэй уулзажа, тэрэ мэдээ дуулаа агша һэмди.

Уданшьегүй манай Совет Арми ерэжэ, бултыемнай сүлөөлөө. Тиихэдэ зол жаргал гээшэ юун гээшэб гэжэ һайн ойлгоо бэлэйбди. 1945 ондо фашистнууд дарагдажа, дайн дажар дүүрээ һэн. Одоо хөөрхэй дахин иимэ юумэ бү болог! Энэ талаар манай парти, правительств[...] оролдолго ехэ һайшаалта[...] һайн!

Таанар, үхибүүд, золтой [...] тай үедэ түрөөд, дайн гэ[...] гээшэб гэжэ мэдэнгүйгөөр [...] ложо байнат. Танай түлөө, [...] иимэ һайхан байдалай түлөө [...] ха нүхэдтнай ами бэеэ ха[...] Энээнэйнь харюуда эрхим [...] боложо, эрдэм шудалжа, [...] болбосоруулжа, коммуниз[...] лагты».

Иигээд дүүрээ бэшэ гү [...] шүүгээр энэ хүн үхибүүд [...] дэеэ залаба.

Дондок Сандыкович [...] үгэнүүдые бултыень бэшэжэ [...] гүйшье һаа, хэлэһэн үгэ[...] тэрэ хэбээрнь дамжуулхаар [...] һон байнаб. Энэ нүхэр мүнө[...] най совхоздо (Түнхэнэй [...] дэ) адуушанаар ажаллада[...] тануудые түйлажа ябадаг [...] док Сандыкович 1945 ондо [...] нуудай пленһээ сүлөөлэгдэж[...] гүрэндөө ерэһэн байгаа. Т[...] он хүрэтэр Серпухово город[...] лаа. Үшарынь гэхэдэ, плен[...] шан зэмэеэ сагааруулха гэ[...] тээ тэрэ дороо табигдажа ш[...] байһан.

Д. ЛЫГД[...]

Ш А Г Н А Л

Гүрэнэй худалдаа наймаанай, потребкооперациин хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой президиум болон Буряадай АССР-эй худалдаа наймаанай министерство гүрэнэй худалдаа наймаанай предприятинуудай 1964 оной I кварталай социалис мүрысөөнэй дүн гаргаба.

Тэндэ РСФСР-эй худалдаа наймаанай министерствын болон гүрэнэй худалдаа наймаанай, потребкооперациин хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай дамжуулгын Улаан туг нэгэдэхи мүнгэн шантайгаар столовонуудай трестын болон ресторануудай 5-дахи столовын коллективтэ барюулагдаһан байна. Тус коллектив байгша оной нэгэдэхи кварталай эд бараанай эрьесын түсэб 105 процент дүүргэһэн байха юм.

Буряадай АССР-эй худалдаа наймаанай министерствын, профсоюзай обкомой президиумэй дамжуулгын Улаан туг, хоёрдохи мүнгэн шан горпищеторгын 30-дахи магазинай коммунис ажалай коллективтэ олгогдобо.

Худалдаа наймаанай эрхим предприятинуудай коллективүүд республикын худалдаа наймаанай министерствын, профсоюзай обкомой хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаа. Тэрэшэлэн худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой газарнуудай олон, түрүү хүдэлмэрилэгшэд грамотада хүртэһэн байна.

Байкало-Сэлэнгын техническэ участогай хүдэлмэришэд урин дулаан үдэрнүүдэй дүтэлхэ тума аян замдаа урма баяртайгаар түхеэрнэ, теплоход, баржануудаа бэлдэнэ. Ерэхэ жэлэй тамаралгада һайн амжалта туйлан, ашаа шэрэхэ түсэбөө хаһа сагтань хэжэ дүүргэхын тула мүнөөнһөө бэлдэжэ эхилхэ хэрэгтэй ха юм. Эдэ бүгэдэ бэлэдхэлэй ябажа байһан үедэ Баргажан, Сэлэнгэ, Сүхэ, Хёлго голнуудай участогай хүдэлмэришэд һаяхан сугларжа, байгша оной тамаралгада хэр зэргэ бэлэдхэлтэй байһанаа хөөрэлдэһэн, шадабари мэргэжэлээ шалгуулһан, шэнэ дүй дүршэлтэй танилсаһан байна. Һаяар эхилхэ зунай тамаралгада түгэс бэлэн болоһон эдэ мастернууднай аян замда түхеэрэгдэһэн зэр зэмсэгүүдээ дахин дахин шалгажа үзэхөөр нютагуудаа бусанхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) Баргажан голой мэдээжэ мастернууд М. Г. Дмитриев, М. Б. Бадмаев, В. Н. Иванов гэгшэд харуулагдана. Эдэнэр өөһэд өөһэдынгөө участогуудые аян замда бэлэдхэһээр үнихэнэй юм.

Д. БАЛДАНОВ.

ЗУНАЙНГАА АГНУУРИДА БЭЛД[...]

Номин тунгалаг Байга[л] дээрэ үбэл, зунгүй агнуури[...] загаһашаднай баян олзо[...] садагаараа олондо мэдээж[...] лонхой. Тэдэнэй дундаһаа [...] скын загаһанай заводой [...] һайшаан магтамаар. Хүйд[...] барай хүйтэн үдэрнүүдтэ [...] сөөрэм дээгүүр эсэхэ с[...] мэдэнгүй агнуури хэдэг [...] дүрбэн һарынгаа түсэбые [...] зорһоонь урид дүүргэһэн [...] гаа мэд[ээ]сэбэ. Тиигэжэ [...] бариха түсэбөө 121 процен[т] гожо, социалис мүрысөөн[...] рүү һуури эзэлбэ. Бригад[...] дай хоорондо дэлгэрһэн [...] сөөндэ Иван Ефимович Р[...] вай хүтэлбэриладэг загаі[...] эрхимлэжэ, 408 центнер [...] олоһон байна. Нүхэд Б. Н[...] ханов, И. А. Темников га[...] ударидадаг загаһашад хоё[р] гурбадахи һуури эзэлээ. Энэ[...] гадна агнуури хэдэг кол[...] дай дундаһаа «Прибайка[л...]» «40 лет Октября» колхоз[...] загаһашад һайн амжалта [...] ланхай. Эндэхи загаһашад [...] найнгаа агнуурида зэр зэм[сэ]г дээ бэлэдхэжэ, заһажа ор[...]

И. Артю[...]

Л И Н Д У М Т Э Н Э Й Д Э

Даниин шажанай пастор Вигго Линдум гэгшые манай ороной олохон хүнүүд мэдэхэ юм. Вигго Линдум, тэрэнэй һамган Лиллиан дайнай үедэ Данидахи гитлеровскэ концлагерьһаа зугадаһан совет офицер Иван Филлиппович Чумбаевые гэртээ нюусаар байлгаа һэн. Линдумтэнэй һайн һайхан ябадал тухайда «Известия» болон бусад совет газетэнүүд бэшэһэн юм. Эдэ материалнууд баһа Даниишье хэблэлдэ тунхаглагдаһан байха.

Аргатай болоходоо, Ютландиин Торсагер гэжэ бишыхан тосхондо байдаг Линдумтэнэйдэ хүрэжэ ерэбэб. Тэдэнэр совет журналистые хүндэшэ һайнаар угтаа.

Дурасхаал домоглолһоо хөөрэлдөөмнай эхилбэ.

— Плендэ абтаһан бүлэг ород сэрэгшэдые манай тосхондо немецүүдэй туужа ерэһэн 1945 оной апрелиин тэрэ үдэрые һайн һананабди,—гэжэ В. Линдум хэлэнэ. Тэдэнэр нюсэгэн шахуу, хүлынь бүдөөр орёогоотой һэн. Тэдэнэр үлэсхэлэн хооһон, нюурынь сохюул сохюулһаар хагза шалза һүрэжэ, хүхэ бала болошонхой. Тэдээндэ юумэ эдюулдэггүй шахуу байгаа. Пленэйхидые хүдэлмэридэ туудаг харгын хажуу тээгүүр тосхоной улад зон немец харуулшадта мэдүүлэнгүйгөөр, саарһанда орёоһон эдихэ юумэ табидаг болобо.

— Дайнай һүүлшын үдэрнүүдтэ,—гээд пастор хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ, — нацис эзэмдэгшэд пленэйхидтэ бүришье һаа хатуу шэрүүн журам тогтоогоо. Даниин хүн зоной хаалтада байгшадта туһалха гэһэн ямаршье һэдэлгэ зэрлигээр хэһээгдэдэг һэн. Харин гитлеровецүүд апрелиин эсэстэ сухарихадаа, плендэ абтагшадые абаашаһан байгаа. Тиимэһээ нэгэ хэды сагай үнгэрһэн хойно «лейтенант Иванай» манайда орожо ерэхэдэнь, бидэ ехэтэ гайхаабди.

— Тэрэ манайда хоёр һара тухай байгаа һэн,—гээд Лиллиан Линдум хөөрэлдөөндэ оролсоно. Совет офицер шадал тэнхээгүй болоод, шархатаһан, сохюулһанайнгаа һүүлдэ удаахан һайжаржа ядаа, ами бэеынь түлөө ехэтэ һанаагаа зобоо һэмди. Дайн тухай, тиихэдээ ехэнхиень Эхэ орон тухайгаа маанадта хөөрэжэ үгэгшэ бэлэй. Тиин совет офицерэй гэртээ бусахые ямараар хүсэжэ байһыень хараха, мэдэхэш.

— Сэхыень хэлэхэдэ,—гэжэ пастор нэмэн хэлэнэ,—«манай Иван» тухай хэзээ нэгэтэ үшөө дуулахабди гэжэ бидэ этигэгшэгүй һэмди. Юундэб гэхэдэ, тэрэнэй бэень ехээр муудаһан байгаа бшуу. Теэд мүнөө, 20 жэл шахуу боложол хүндэтэ хүн тухайгаа дахинаа дуулаба ха юмбибди. Тэрэнэй бэшэг маниие ехэтэ баясуулаа, манай хани амиды мэндэ гэжэ, һайн гэр бүлэтэй, һонин, харюусалгатай ажалтай—сельскэ Соведэй түрүүлэгшээр хүдэлдэг гэжэ мэдэхэ зол хубитай байбабди.

— Советскэ Союз Дани хоёрой хоорондохи харилсаанай бараг һайнаар хүгжэжэ байһанда сэдьхэлээ хананги байһанаа мэдүүлхэ дурам хүрэнэ,—гэжэ хэлэбэ. Жиирэй хүнүүд уулзажа, мэдэлсэжэ байгаа һаа, энэ талаар ехэ үүргэ дүүргэхэ байна. Тиин «лейтенант Иванай» орон нютаг тухайгаа хөөрэхэдэ, совет хүнүүдэй зан ябадалые, хайшан гэхэдээ таанадай тон богонихон болзор соо иимэ ехэ амжалта түйлажа шадаһые һайн ойлгоһон байнабди. Баһа гүрэнэй ажал ябуулагшадай нюураараа уулзажа, холбоо барисаа байгуулха гээшын шухала удха шанартай байһаниинь арсашагүй ааб даа,—гэжэ В. Линдум тэмдэглээ. Даниин премьер-министр Е. О. Крагай Советскэ Союзда ошолго, минии һанахада, манай оронуудай хоорондохи харилсаае улам һайжаруулгада туһалха байха. СССР-эй правительствын толгойлогшо Н. С. Хрущев манай бишыхан орондо иигээд айлшалжа ерэхэдээ, баһал тиимэ зорилго дүүргэхэ байһандань маргашагүй. Даниин хүн зон энэ айлшалгыень ехэ һонирхолтойгоор хүлеэнэ.

Вигго Линдум ба тэрэнэй һамган Иван Чумбаевта халуун баяр баясхалан хүргэхые үшөө дахин гуйна.

— Дайн дажарай болохогүйн тулада саашадаашье совет хүнүүдэй бүхы юумэ хэхэ байһандань би этигэнэб,—гээд пастор хэлэбэ. Баһа Даниин арад зоншье тиимэ хүсэлэнтэй.

Линдумай хүндэшэ гэрһээ гарахадаа, тэрэнэй эдэ үгэнүүд тушаань дурдан һанажа ябабаб. Даниин арад зоной али бүхы түлөөлэгшэд эб найрамдал ехээр хүсэнэ: Хойто Европые ядерна буу зэбсэггүй зоно болгохын тула ябуулга хэхэдээ, Баруун Германиин милитарис-үһөө нэхэгшэдтэ ехээр эсэргүүсэлтэ хэдэг болоходоо, Советскэ Союзтай харилсаа холбоогоо саашадань үргэдхэхэ гэхэдээ, Даниин арад зон эб найрамдалда эрмэлзэдэгээ гэршэлэн харуулна бшуу.

Л. МАЛОВ,
(АПН).

Торсагер—Москва.

«БАЙГАЛ» ЖУРНАЛАЙ ЭЭЛЖЭЭТЭ НОМ[ЕР]

«Байгал» журналай ээлжээтэ 2 -дохи номер буряад хэлэн дээрэ барлагдан хэблэлһээ гараба.

Номерой түрүүшын хуудаһануудта «Хара хун шубууд» гэжэ И. Лазутинай романай үргэлжэлэл, «Тала ошожо, тандаа...» гэһэн Ц.-Д. Дондоковагай шүлэг, «Гурбадахи рейхын эсэс» гэһэн Советскэ Союзай маршал В. И. Чуйковой дурасхаалай үргэлжэлэл, мүн янза бүриин һонин, Т. Г. Шевченкын түрэһөөр 150 жэлэй ойдо зорюулан хэбл[...] тэрэнэй зохёоһон поэмын б[...] оруулагдаба.

Удаадахи хуудаһануудтань [...] лоонэй улаан наранаар...» [...] Б. Мунгоновой рассказ, аха д[...] гол шүлэгшэдэй шүлэгүүд, «[...] най хабар» гэжэ Гушабал Дар[...] повесть, «Хараасгай» гэжэ [...] тэ зорюулагдаһан булан тус [...] толилогдобо.

Агуухэ Октябриин 50 [...] ойдо зорюулан, буряад хү[...] бурьялма хүгжэлтэ тухай [...] нуудые энэ номерто уншана[...]

«Энэдхэг океанһаа амар [...] гэһэн холын Антарктидада [...] гаһа баридаг ажалтай мана[й] гай Афанасий Козловой нэгэ [...] нүхэртөө — буряад ангууша[...] хаил Жигжитовтэ бэшэһэн [...] М. Н. Ербановай дурасхаал[...] лагдаһан домог, «Таби на[...] шэ—талаан бэлигэй сэсгэла[...] һан» гэжэ уран зохёолшо [...] Степановай ойдо зорюулһа[н] шатарай булан, номой шэнж[...] мерой һүүлшын хуудаһануу[д] лилогдоһон байна.

Түрүүшынгээ хуудаһануудта

АЛЖИР, майн 6. (ТАСС). Советскэ Союзда Президент Бен Беллын ерээд байһан тушаа Алжирай хэблэл үргэнөөр толилно. Ялта хотодо советско-алжирска коммюникедэ гар табилгын фото-зурагые мүнөөдэрэй бүхы газетэнүүд түрүүшынгээ хуудаһануудта тунхаглаба. Тэрэшэлэн Симферопольдохи аэродром дээрэ Бен Беллын хэлэһэн үгэ, Н. С. Хрущевой, П. Е. Шелестын хэлэһэн үгэнүүдэй дэлгэрэнгы найруулга тунхаглагдаа.

Гасионарииe Торез амаршалба

ПАРИЖ, майн 6. (ТАСС). Франциин коммунис партиин генеральна секретарь Морис Торез Долорес Ибаррурида бэшэг эльгээжэ, «Арадуудай хоорондын эб найрамдал бэхижүүлһэнэй түлөө» Уласхоорондын Ленинскэ шанда хүртэһэнтэйнь дашарамдуулан амаршалба.

Испан арадые толгойлон, шэн зоригто, гайхамшаг тэмсэл ябуулжа байһыетнай, эб найрамдалай болон демократиин хэрэгтэ хубитаяа оруулжа байһыетнай олон миллион французууд мэдэнэ гэжэ тэрэ бэшэг соо хэлэгдэнэ.

Морис Торез Франциин компартиин ЦК-гай үмэнэһөө Долорес Ибаррурида аха дүү ёһоной талархал мэдүүлээд, Испанидахи политическэ хэрэгээр хаагдагшадые сүлөөрүүлхын түлөө, демократи болон амгалан байдалай түлөө тэмсэлыетнай али болохоор дэмжэхэбди гэжэ найдуулба.

ОАР-ай бюджедэй проект тухай

КАИР, майн 6. (ТАСС). Үсэгэлдэр ОАР-ай Национальна суглаан ОАР-ай 1964—1965 онуудай бюджедэй проект тухай премьер-министрэй орлогшо, экономикын ба гадаадын худалдаа наймаанай министр Кайсуниин элидхэл сонособо.

1964—1965 оной ОАР-ай национальна доход 1959—1960 онуудайхитай (тайлбарилан хэлэбэл, ОАР-ай социальна ба экономическа хүгжэлтын түрүүшын табан жэлэй түсэбэй дүүргэгдэжэ эхилхын урда тээхи жэлтэй) жэшэбэл, 39,6 процентээр нэмэхэ.

1964—1965 ондо промышленностиие хүгжөөхэ хэрэгтэ 128,6 миллион египет фунт (1963—1964 ондо 140,6 миллион фунт байһан), хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ — 69,5 миллион фунт (1963—1965 ондо 54,8 миллион египет фунт байһан) гүрэнэй зүгһөө табигдахаар хараалагдана. Асуанай үндэр хаалтын барилгада гүрэнэй зүгһөө 51 миллион египет фунт һомологдохоор түсэблэгдэнхэй.

ЙАР-ай шэнэ правительствын тангариг

КАИР, майн 6. (ТАСС). Йеменэй Араб республикын президент Абдалла ас-Саляль ЙАР-ай премьер-министр-Хамуд аль-Джайфиһаа, министрнүүдэй шэнэ кабинедһээ үсэгэлдэр шахаан тангаригыень абаба гэжэ Санын радио мэдээсэнэ.

Хамуд аль-Джайфи

(СПРАВКА)

Йеменэй Араб республикын премьер-министр Хамуд аль-Джайфи Йеменэй Хамдан провинцида 1918 ондо түрэһэн, Хамданай нүлөө ехэтэй угсаатанда хабаатай юм. Сана хотодо эхин һургуулида һураһанай удаа, 1932 ондо сэрэгэй һургуулида ороһон байгаа. 1938 ондо Багдадта сэрэгэйнгээ һуралсал дүүргээд, Санадахи сэрэгэй һургуулиин багшаар томилогдоһон.

Хамуд аль-Джайфи 1948 ондо правительствада эсэргүү ябуулгануудта хабаадаад, тэрэнэйнгээ түлөө 7 жэл түрмэдэ һууһан. Тэндэһээ табигдаһанай һүүлээр 1955 ондо ойр зуура Ходейдэ портын начальнигаар хүдэлөөд, удаа тээнь Сана хотодохи сэрэгэй һургуулиин начальнигаар томилогдоһон юм.

Аль-Джайфи 1960 оной һүүл багта правительствада эсэргүү ябуулгануудта хабаадаһанайнгаа түлөө баригдажа тушаагдаһан аад, тэндэһээ зугадажа, Аден ошоһон байна.

1962 оной сентябрьда революци болоһоной удаа оборонын министрээр томилогдоо һэн. Армиин генералай зэргэтэй юм.

1963 ондо Йеменэй Арабска республикаһаа ОАР-та байха элшэн сайдаар томилогдоһон байгаа.

Фермернүүдэй байдал улам муудана

НЬЮ-ЙОРК, майн 6. (ТАСС). Холбоото Штадуудай фермернүүд продуктнуудайнгаа түлөө олохон жэлэй туршада абаһанһаа һураггүй бага түлөөһэ мүнөө абана.

Хүдөө ажахын продуктнуудай түлөө фермернүүдэй абадаг үнэ сэн апрелиин тэн багта 1957 онойхиһоо һураггүй доошоо ороһон байгаа гэжэ газар таряалангай министерствын тунхаглаһан элидхэл соо хэлэгдэнэ.

Гэхэ зуура фермернүүд худалдан абаһан эд товарнуудайнгаа түлөө ехэ сэн түлэхэ, нилээд ехэ налогуул болон үри зээлиин процент түлэхэ баатай болоно.

Нэгэн дуугаар һайшаана

АЛЖИР, майн 6. (ТАСС). Африканска хүгжэлтын банк байгуулха тухай хэлсээе Алжирай Национальна суглаан үсэгэлдэр нэгэн дуугаар һайшааба.

Энэ банкын бүхы капиталынь 250 миллион доллар болохо юм. Энээндэ Алжирай оруулха хубинь 24,5 миллион доллар болохо байна.

Сириин Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын шиидхэбэри

ДАМАСК, майн 6. (ТАСС). Алеп-подохи полициин постнуудта зэбсэг хэрэглэн добтологшодые саазалхаар шиидхэһэн приговорые Сириин Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Амин Хафес болюулжа, ондоо зэмээр һэлгээ. Энэнь Алеппогой зоной делегациин гуйлтаар абтаһан байна.

Санто-Домингодо забастовконууд болоно

НЬЮ-ЙОРК, майн 6. (ТАСС). «Нью-Йорк Таймс» газетын корреспондентын Санто-Доминоһоо мэдээсэһэнэй ёһоор, Доминиканска республикын түб хотодо гурбадахи үдэрөө забастовко боложо байнхай. Эндэхи правительство 800 гаран хүниие барижа тушаагаа. Гражданска хунтын түрүүлэгшэ Дональд Рид Кабраль телевиденеэр үгэ хэлэхэдээ, «хүнэй хубиин зөөридэ ба бэедэ эсэргүү» ябуулга хүсөөр дарагдаха байха гэжэ занана.

Баруун Германиин сэрэгүүд Францида ерэнэ

ПАРИЖ, майн 6. (ТАСС). Баруун Германиин армиин 900 солдат Франциин Бич (Мозель департамент) городтохи лагерьта үсэгэлдэр ерээ. Буу зэбсэг болон танкнууд эндэ асарагдаа гээд Франс Пресс агентство мэдээсэнэ. ФРГ-гэй сэрэгүүд эндэ гурбадахяа сэрэгэй манёвр үнгэргэхэнь. Энэнь майн эсэс хүрэтэр үргэлжэлхэ юм.

Үлүү хүнүүд

НЬЮ-ЙОРК, майн 6. ТАСС-ай корреспондент Гарри Фримэн иигэжэ дамжуулна.

Американска паровозно кочегарнуудай толгой дээрэ дүрбэн жэл үлүүтэй соо далайгданхай байһан дамоклов һэлмэ майн 7-до буулгагдаа.

«Үлүү кочегарнуудые» ажалһаа гаргахыень түмэр замай компаниинуудта зүбшөөһэн арбитражна комисси гэдэгэй шиидхэбэриие Холбоото Штадуудай дээдэ сүүд дэмжэбэ.

Комиссиин шиидхэбэри майн 7-до хүсэндөө оруулагдаа. Түмэр замай компаниинууд энэ үдэр 2000 тухай кочегарнуудые ажалһаань гаргаха түсэб энэ үдэр соносхоо.

Ойрын һарануудта үшөө 6000 тухай хүн ажалһаа гаргагдахаар хүлеэгдэнэ.

ЙАР-ай МИД-эй буруушаалга

КАИР, майн 6. (ТАСС). Буһалгаалан бодогшод английска солдадуудта шэрүүнээр хандаа гэжэ гэмнэһэн, Дундада Зүүн зүгтэхи Англиин хуурай газарай сэрэгүүдэй командалагша Джон Каббоной мэдүүлгые буруушааһан ЙАР-ай гадаадын хэрэгүүдэй министерствын буруушаал эндэ тунхаглагдаа. Англиин хоёр солдадай толгойнуудынь тайрагдаад, Йеменэй Тайзе городтохи хамаг зоной харахаар газарта табигдаа гэжэ Англиин генерал мэдүүлһэн байгаа.

Эдэ худал мэдүүлгэнүүдынь Урда Аравиин хүн зондо эсэргүү английска сэрэгүүдэй ябуулгые зүбтүүлхэ, энэ райондо сэрэгэй шэнэ хүсэ асарха, «Йеменэй Арабска республикада эсэргүү Англиин эзэрхэг түримхэй һанаашалгые далдалха» зорилготой байна гэжэ буруушаалга соо хэлэгдэнэ.

Энэ орондо Англиин талые түлөөлдэг, Йемендэхи США-гай посольствын хүдэлмэрилэгшэд Англиин генералай мэдүүлгын үнэн зүбые гэршэлхэ ямаршье баримта олдоогүй гэжэ мэдүүлбэ.

Хүдэлмэригүйшүүл улам олошорно

НЬЮ-ЙОРК, майн 6. (ТАСС). «Нью-Йорк Таймс» газетэ «Ажалгүйдэлгын аюул» гэһэн редакционно статья доторо «Экономико тогтонижоруулхые» дурадхаһан США-гай правительствын программа хэр дүүргэгдэхэ ааб гэһэн маргалта мэдүүлнэ. Энэ программын туһаламжаар хүдэлмэришэдые «хүсэд ажалтай болгохобди» гэжэ американска правительство найдуулдаг байна. Газетын һанамжын ёһоор, эдэ хэмжээнүүд автоматизациин, техническэ хүбилалтын үндэһөөр үйлсэдэ хаягдаһан ажалгүйшүүлэй «тусхай категоридо», мүн экономическа мухардалгын болоһон нютагуудта ажаһуудаг, тэрэшэлэн расова доромжолгоһоо хохидоһон хүнүүдтэ хабаадахагүй байна. Эдэ гражданинуудые ажалаар хангахын тула «онсо хэмжээнүүд» абтаха зэргэтэй гэжэ «Нью-Йорк Таймс» тэмдэглэнэ.

ООН-ой Аюулгүйн Соведэй заседани

НЬЮ-ЙОРК, майн 6. (ТАСС). ООН-ой Аюулгүйн Соведэй заседаниин үсэгэлдэр дахяад болоходо, Кашмирай асуудал зүбшэн хэлсэлгэ үргэлжэлүүлэгдээ.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометео[...] риин мэдээсэһэнэй ёһоор, [...] республика доторнай үүл[...] байха. түбэй газар нютагууд[...] зэргээр шииг нойтон ороха, [...] зүгһөө һулаханаар һалхилха [...] аймагуудта 2—7, урда ай[...] 7—12 градус дулаан, Ул[...] городто үглөөгүүр 0 градус, [...] 9—11 градус дулаан болох[о] саагдана.

Майн 9—10-най үдэрнүүд[...] публика дотор үүлэтэйшэг [...] шииг нойтон орохогүй. Зүүн [...] һулашагаар һэбшээлхэ. һү[...] хойто аймагуудта 1—6 град[ус] тэн, үдэртөө 7—12 градус [...] бусад газар нютагуудта һүн[и] градус хүйтэнһөө 4 градус [...] дулаарха, үдэртөө 13—18 [...] дулаан байхаар хүлеэгдэнэ.

Редактор Ц. О. ОЧИР[...]

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-[Удэ], улица Ленина, 35. Телефоны: редактора — 23-67, зам. ре[дак]тора — 38-42, зам. редактора — 35-84, секретариата — 27-[...], отделов: сельскохозяйственного производства и партий[ной] жизни — 47-59, 35-14, промышленного производства и пар[тий]ной жизни — 48-89, 33-61, корректорская — 35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологическ[ой] — 24-74, советского строительства и быта — 34-93, рабсел[ьком]ов и писем — 25—41, 38-30, информации — 32-74 и пере[во]дов — 34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Сов[ете] Министров Бурятской АССР.

Н00108. Зак. № 47[...]

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур.
1964 оной майн 8.